

**Cultuurhistorische
verkenning en aanbevelingen
ontwikkeling Hoorneboeg**

Cultuurhistorische verkenning en aanbevelingen ontwikkeling Hoorneboeg

Opdrachtgever:

URbANMiND
Dhr. W. Groote

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Achterstraat 11
4101 BB Culemborg
Tel: 0345-727000
Fax: 0345-727010
e-mail: info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 7334
Datum: 01-10-2015
Projectleider: N. Manschot
Opgesteld: N. Manschot

INHOUD

1 INLEIDING	7
1.1 Opgave onderzoeksgebied	7
1.2 Wat is een cultuurhistorische verkenning	9
2 MONUMENTENSTATUS	11
3 ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS	15
4 GEBOUWD ERFGOED	41
5 HISTORISCH-RUIMTELIJKE ANALYSE	51
5.1 Relicten in kaart	51
5.2 Reliëf	51
5.3 Routing	51
5.4 Zichtlijnen	51
6 AANBEVELINGEN	53
6.1 Visie op cultuurhistorie	53
6.2 Ensemble buitenplaats Hoorneboeg en landschapspark	54
6.3 Biografie van eigenaren	56
6.4 Advies en aanbevelingen culturele buitenplaats	57
BIJLAGE I:	63
BIJLAGE II:	69
BIJLAGE III:	73
BIJLAGE IV:	75
LITERATUURLIJST	78

Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto

1.1 Opgave onderzoeksgebied

URbANMiND wil in de toekomst een 'CULTURELE BUITENPLAATS' ontwikkelen op Hoorneboeg. Hiervoor dient het bestemmingsplan te worden gewijzigd. Bij het opstellen van een nieuw bestemmingsplan dient er rekening te worden gehouden met de bestaande cultuurhistorische waarden van het onderzoeksgebied.

Vanaf 1 januari 2012 zijn gemeenten verplicht, vanuit het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), cultuurhistorische waarden mee te laten wegen in de totstandkoming van een bestemmingsplan. In de toelichting op een bestemmingsplan wordt neergelegd: "een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden".

Om inzicht te krijgen in de bestaande cultuurhistorische waarden is onderzoek vereist. URbANMiND heeft Eelerwoude opdracht gegeven voor het uitvoeren van cultuurhistorisch onderzoek. Hierbij is gebruik gemaakt van eerder historisch onderzoek naar Hoorneboeg uit 2013. De resultaten zijn samengevoegd in deze rapportage.

Omschrijving en situering onderzoeksgebied

Buitenplaats Hoorneboeg ligt ten zuiden van Hilversum. De buitenplaats is ongeveer 12 hectare groot en momenteel in gebruik als conferentiecentrum. Het is niet opengesteld voor bezoekers. Buitenplaats Hoorneboeg heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot in de 18e eeuw. Verschillende eigenaren hebben door de tijd heen hun stempel gedrukt op verschijningsvorm van de buitenplaats. Aanvankelijk heette de berg Hoogenberg of Hoornboek (Hoornboek), later verbasterd tot Hoorneboeg. De huidige buitenplaats kent verschillende objecten met een beschermde status als rijks- en gemeentelijk monument.

Eigendom en gebruik

Het terrein en de gebouwen zijn in eigendom van de Stichting Hoorneboeg.

1.2 Wat is een cultuurhistorische verkenning

In de ontwikkelingsvisie 'Culturele Buitenplaats', opgesteld door URbANMiND, wordt de cultuurhistorische waarde als uitgangspunt genomen. Maar wat houdt dat eigenlijk in? Wat is de cultuurhistorische waarde van Hoorneboeg en wat kun je ermee?

Cultuurhistorisch onderzoek is maatwerk en redelijk vormvrij. Eelerwoude hanteert daarom bij cultuurhistorisch onderzoek de richtlijnen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hierbij wordt zowel aandacht besteed aan een wetenschappelijke als een publieksgeoriënteerde invalshoek.

In deze rapportage is een cultuurhistorische verkenning (CHV) opgenomen in het kader van de toekomstige ontwikkelingen op Hoorneboeg. De verkenning heeft als doel om in te schatten welke fysieke cultuurhistorische waarden er in het gebied zijn en biedt inspiratie voor de ontwerpplannen. Dit onderzoek is niet primair gericht op het formuleren van aanbevelingen voor behoud, maar onderzoekt ruimte voor veranderingen die recht doen aan het bestaande karakter van Hoorneboeg.

In een CHV worden de cultuurhistorische waarden van een gebied benoemd, geanalyseerd en gewaardeerd. Een CHV is een instrument om cultuurhistorisch erfgoed integraal mee te nemen in gebiedsontwikkelingen. Het is een middel om een brug te slaan tussen de historie en de toekomst, tussen de cultuurhistorische waarden en de opgave tot herbestemming of vernieuwing.

Daartoe worden per gebouw of gebied de karakteristieken, onderliggende structuren, eigenschappen en sprekende details opgespoord en vervolgens met foto's, tekeningen, kaarten en tekst helder in beeld gebracht.

MONUMENTENSTATUS

Rijksbeleid Monumentenwet 1988

Op Hoorneboeg zijn twee gebouwen aangewezen als rijksmonument (zie hoofdstuk 4).

De wet- en regelgeving op rijksniveau rondom cultureel erfgoed is vastgelegd in de Monumentenwet 1988. Het is het belangrijkste sectorale instrument voor de bescherming van cultureel erfgoed. In de Monumentenwet 1988 is geregeld hoe monumenten aangewezen kunnen worden als beschermd monument. De wet heeft betrekking op gebouwen en objecten, stads- en dorpsgezichten, archeologische waarden en op het uitvoeren van archeologisch onderzoek.

- Het is verboden om een beschermd monument te beschadigen of te vernielen;
- Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning:
  - o Een beschermd monument te slopen, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen;
  - o Een beschermd monument te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze, waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

Provinciaal Beleid

De informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland geeft aan dat de het onderzoeksgebied onderdeel is van een aardkundig monument (zie bijlage 1).

Aardkundige waarden

Een belangrijke component van het landschap is de bodem. De verscheidenheid aan bodemeigenschappen die we nu aantreffen is het resultaat van de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van provincie Noord-Holland. Het gaat hierbij om de abiotische waarden van de bodem. Bovendien treffen we in de bodem sporen aan van het gebruik dat generaties voor ons achterlieten: de antropogene waarden van de bodem. Behoud van deze bodemeigenschappen betekent dat het nu en in de toekomst mogelijk is en blijft informatie aan de bodem te ontleen voor reconstructie van de ontstaanswijze van Provincie Noord-Holland en de bewoningsgeschiedenis van de vroegere Noord-Hollanders. Behoud van de verscheidenheid aan bodemeigenschappen resulteert bovendien in het bewaren van een gevarieerd landschap dat vanuit het oogpunt van belevingswaarde hoog scoort: de esthetische functie van de bodem.

Beleidslijn

In het 'Aardkundige waarden' beleid is onderscheid gemaakt in 'aardkundige monumenten' en gebieden met 'bijzondere aardkundige waarden'. De 17 aardkundige monumenten worden beschermd via de Provinciale Milieuverordening (PMV).

In de Provinciale Milieu Verordening, is een lijst opgenomen met activiteiten die niet toegestaan zijn op Aardkundige Monumenten. In sommige gevallen is ontheffing mogelijk (zie bijlage 1).

Aardkundige Monumenten zijn markante voorbeelden van aardkundige waarden. Van de 80 beschermde gebieden zijn er 17 aangewezen als aardkundig monument. In de periode 2002 tot 2009 zijn alle 17 aardkundige monumenten door de provincie onthuld.

Gemeentelijke monumentenverordening Hilversum

Gemeenten hebben vanuit de Monumentenwet 1988 de Verordening op de archeologische monumentenzorg (Monumentenverordening) en de Monumentencommissie als belangrijke instrumenten voor de bescherming van erfgoed. In de praktijk houdt de monumentencommissie zich voornamelijk bezig met gebouwde monumenten en minder met archeologie en landschap.

“De gemeenteraad stelt een verordening vast waarin ten minste de inschakeling wordt geregeld van een commissie op het gebied van de monumentenzorg die burgemeester en wethouders adviseert over aanvragen om vergunning als bedoeld in artikel 11, het gaat dan om:

Het afbreken, verstoren, verplaatsen of wijzigen van een beschermd monument;

Het herstellen, gebruiken of laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.”

ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS

Buitenplaats Hoorneboeg is gelegen ten zuiden van de bebouwde kom van Hilversum. Het is bereikbaar vanaf de Utrechtseweg via de oprijlaanlaan, de Hoorneboeglaan. De buitenplaats is tegenwoordig in gebruik als conferentiecentrum en is niet opengesteld voor publiek. De buitenplaats is ontstaan aan het einde van de 18^e eeuw.

Wat is een buitenplaats?

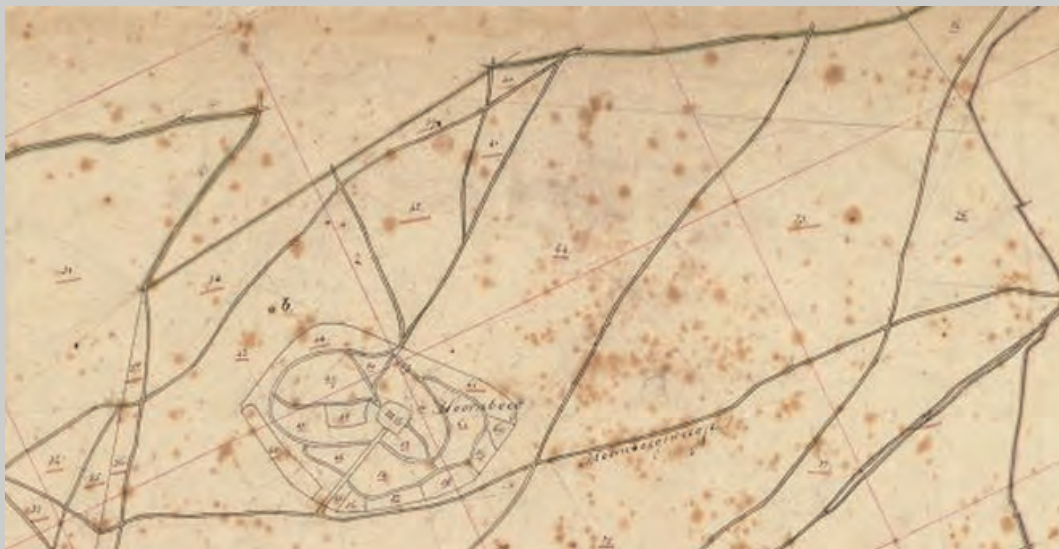
Een buitenplaats is een monumentaal huis, vaak met bijgebouwen, dat een harmonieus en onlosmakelijk geheel vormt met een omliggende tuin of park. In heel Nederland maar vooral in het midden en westelijk deel van ons land bouwden gefortuneerde stedelingen hun buitenplaatsen tussen 1600 en 1900 in het omringende landelijk buitengebied en konden zo in de zomer ontkomen aan de ongezonde (epidemieën) en de door vervuilde grachten stinkende stad. Op buitenplaatsen recreëerde men vooral. In deze zelf gecreëerde buitenoases verstond men de kunst van het genieten en hield men zich bezig met literatuur, poëzie, muziek, planten en bloemen, tuinarchitectuur en beeldende kunst. Bij dit alles spelen in de Randstad de 17de- en 18de-eeuwse Amsterdamse regenten en kooplieden een toonaangevende rol. Zij maakten met hun vele honderden buitenplaatsen van Amsterdam een ware metropool.

Buitenplaatsen 18e eeuw in Hilversum

In Hilversum zijn nog verschillende oude landgoederen en buitenplaatsen aanwezig, zoals Zonnestraal, Hoorneboeg, Zwaluwenberg en Eindegooi. De landgoederen aan de oost- en zuidzijde werden allemaal gesticht na de heideverdeling in 1843, met name voor de houtteelt. De heidegronden aan de noord- en westzijde van Hilversum werden eind achttiende eeuw ontgonnen door de eigenaren van de 's Gravelandse buitenplaatsen. Zo ontstonden het Corversbos en het Spanderswoud. Mede dankzij de landgoederen, buitenplaatsen en villaparken is Hilversum de meest groene stad van Nederland.

Een berg in het landschap tot de 18e eeuw

Centraal op de Hoorneboegse Heide. Om de landbouw in het Gooi te bevorderen werden sinds het begin van de 18^e eeuw stukken van de Gooiese heide in erfpacht uitgegeven. Eerst bleef dit beperkt tot de gronden die grensden aan Loosdrecht en 's-Graveland. Maar aan het einde van de 18^e eeuw kwamen ook elders gelegen gronden in aanmerking.

Afbeelding: Kaart 1811-1832

Afbeelding: Het jachthuis van Pieter van Loon op de Hoogenberg. De entree wordt geflankeerd door twee achthoekige torens. Op de begane grond van de grote ronde toren bevond zich waarschijnlijk de jachtzaal. Schilderij door Jan van Ravenswaay.

“Zondag wandelde ik naar de Hoornboeg. Over akkers en akkersmaalshout, Loosdrecht rechts, voor mij de berg met bosch, midden in de hei. ...”, schreef Frederik van Eeden op 28 juni 1893 in zijn dagboek. Schilderij “Gezicht op de Hoorneboeg”, geschilderd door Jan Larij, 1918.

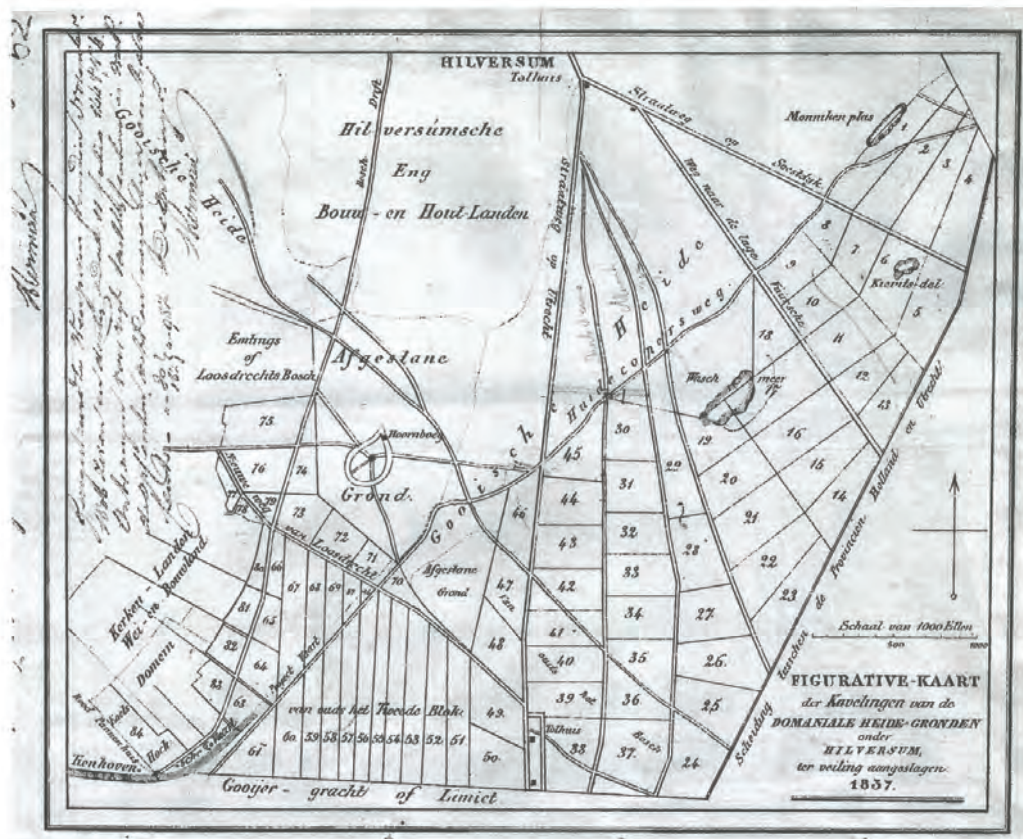
Het jachthuis Hilverroode. Tekening door Jan van Ravenswaay.

De begroeiing op bovenstaande afbeelding van Hilverroode kan wijzen op een landschappelijke aanleg maar ook op een landschappelijke stoffering op het schilderij, naar fantasie van de schilder.

Links:

Collectie J. Reijnders. Bron: www.oudhilversum.nl

Afbeelding: Figuratieve kaart, 1837.

Fragment historische kaart 1830-1850 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Jachthuis Hilverroode

De eerste eigenaar van de berg was de Amsterdammer mr. Pieter van Loon. Van Loon behoorde tot het rijke stadspatriciaat van Amsterdam en hij had interesse in een buiten. Hij bezat naast zijn huis in Amsterdam ook de buitenplaats Hunthum bij Nieuwersluis aan de Vecht. Van Loon liet de gronden ontginnen en een jachthuis met stal bouwen, *Hilverroode* genaamd. Hij gebruikte Hilverroode voornamelijk voor de jacht. Pieter van Loon heeft korte tijd van zijn buiten kunnen genieten. In 1795 vielen de Fransen binnen en zij belegerden de berg. Het verhaal wil namelijk dat het jachthuis op de berg de indruk wekte van een verdedigbaar kasteel. De hele bezetting bleek echter slechts te bestaan uit één oude vrouw als huisbewaarster.¹

Een nieuw huis op de berg

Jan Willem Calkoen erft het eerste jachthuis. Hij breekt het jachthuis af in 1812 en laat een nieuw huis bouwen. Er zijn helaas geen afbeeldingen bekend van het nieuwe huis. Wel is op de oudste kadastrale kaart van 1827 een parkachtige aanleg te zien met de karakteristieke spiraalvormige wegenstructuur en op de top van de berg een klein rechthoekig huis.

Calkoen overleed in 1813. Zijn kinderen besluiten in 1820 tot verkoop van Hilverroode. De familie verkocht het pand in 1820 aan Jacobus Henricus van Reenen.

De bebouwing ten tijde van de familie Calkoen en J.H. van Reenen bleef beperkt tot dit huis boven op de berg. De eerste uitbreiding van de buitenplaats werd gedaan door J.H. van Reenen. Hij breidde de buitenplaats uit door aankoop van weidegrond in Westbroek.

Een dorp op de Berg

In 1836 wordt de buitenplaats aangekocht door Michael Anton (M.A.) Sinkel, stichter van de Winkel van Sinkel. Hij noemde het Hilveroord en zorgde voor verscheidene veranderingen op de buitenplaats.

Hij liet een schuur, boerderij ("Stalheim"), later een tweede herenhuis ("Gastenhuis, "Rode Huis") en nog een schuur bij de boerderij bouwen.

De buitenplaats omvatte uiteindelijk het gehele gebied tussen Soestdijkerstraatweg en Tienhovense kanaal. Sinkel overleed in 1848.

Buiten wonen op de Berg

Na de dood van Anton van Sinkel bleven zijn bezittingen onverdeeld. Zijn firma werd nog 5 jaar voortgezet en waarschijnlijk was in deze periode Anton Bernhard Cas par Sinkel, beheerder van Hilveroord. Hij vergrootte nog eenmaal het grondgebied met een stuk grond aan de zuidzijde van de Zwarte Berg, langs de Noodweg, in 1854.

Agnes ten Brink, weduwe van Anton Sinkelo woonde mogelijk al voor het overlijden van haar man permanent op Hilveroord. Zij overleed in 1859. Tijdens de laatste jaren van haar leven vonden er geen veranderingen meer plaats aan de buitenplaats en de gebouwen. In 1860 werd haar nalatenschap verdeeld. De erfenis werd verdeeld onder Gerhard Eduard Moormann, Maria Elise Barge-Moormann en Maria Agnes Lipman-Moormann.

---

1 Van der Voort, 2000.

Afbeelding: Figuratieve kaart, 1873

Afbeelding: Figuratieve kaart, 1881

Afbeelding: Figuratieve kaart, 1899

Luxe woonoord op de Berg

In 1878 moest Eduard zijn leefstijl aanpassen, omdat zijn firma G.E. Moormann & Co. In financiële problemen kwam. Delen van het grondgebied van Hoorneboeg werden door Eduard verkocht.

Opvallend is de vermelding van een stuk grond De Driehoek genaamd, dat in 1844 door Anton Sinkel was aangekocht en de vermelding van het terrein De Doolhof genaamd. Tegenwoordig is op het laatstgenoemde terrein een bos met enkele slingerende paden. De bomen zijn in het algemeen te jong om uit de tijd van Moormann te stammen. Waarschijnlijk is het perceel in de oorlog geheel gekapt geweest, zodat uit het verloop van de huidige paden niets meer is op te maken. Echter ongeveer in het midden van het bosperceel ligt een kunstmatige verhoging. Deze door mensenhanden opgeworpen heuvel is circa 1-1,5m hoog en heeft een afgeplatte top, waar voldoende ruimte is voor een koepel of prieel. Dit heuveltje lijkt het middelpunt van een doolhof of dwaaltuin te zijn geweest. Rond het perceel zijn nog resten te zien van een greppel en aarden wal.

Op Hilveroord hield Eduard sr. Zich bezig met het creëren van een geriefelijke woonomgeving. In 1880 werd een aanvang gemaakt met de herinrichting van het park. Een klein deel van het wegenpatroon dat sedert 1827 ongewijzigd was gebleven, werd aangepast om de bouw van de tuinmanswoning mogelijk te maken. Ook werd een kegelbaan aangelegd.

Eduard had ook een voorliefde voor het verzamelen en kweken van bijzondere gewassen. Hiertoe werden op Hilveroord naast de tuinmanswoning broeikassen gebouwd en kweekbedden aangelegd.

Op Hoorneboeg werd later een gedeelte aangeduid als 'Het Park'. Mogelijk lag dit achter de tuinmanswoning waar nu nog een berceau begroeid met rozen aanwezig is.

Eduard heeft ondanks zijn slechte financiële positie alle gebouwen op Hilveroord (behalve Stalheim) vervangen.

Uit vergelijking van de kadastrale kaarten uit 1882 en 1910 kunnen we opmaken dat het huis van Anton Sinkel verdwenen is, en dat naast de plaats waar dit stond een groter huis is gebouwd.

Het statige witte Grote Huis (zie afbeeldingen op voorgaande pagina's) was twee verdiepingen hoog en had op het dak een opmerkelijk grote belvédère of uitkijk. De opzet van dit huis doet enigszins denken aan het oude huis Peking in Baarn. Dit had namelijk ook een grote belvédère.

Het tweede herenhuis, dat nu nog steeds aanwezig is, sluit qua bouwstijl wel aan op het nieuwe huis op de berg, maar het is onduidelijk of het daadwerkelijk nieuwbouw is. Mogelijk is dit huis alleen ingrijpend verbouwd.

Bij de dood van Gerhard Eduard Moormann in 1888 bestond de bebouwing uit twee herenhuizen, de boerderij Stalheim, een koetshuis, een schuur, de kegelbaan, de tuinmanswoning, de broeikassen en broeibakken.

Vanwege de grote schulden die Eduard naliet, waren zijn kinderen genoodzaakt om in 1890 Hilveroord, Wisseloord, Heideveld en Mettingen te verkopen.

Geld belegd op de Berg

De resterende delen van Hilveroord kwamen in handen van Hendrik Meerland, Pieter

Bron: Hilversum in kaart
(JosPe)

Het Grote Huis werd in 1878-1879 in opdracht van G.E. Moormann boven op de berg gebouwd. De sobere architectuur is kenmerkend voor die tijd. Vanuit de bijzonder grote belvedere op het dak had men een magnifiek uitzicht over de Loosdrechtse Plassen. Opvallend zijn de lange ramen op de verdieping die bijna tot aan de verdiepingsvloer rijken. De indruk bestaat dat ooit een galerij rondom het huis is geweest.

Huize Peking 1890
Bron: <http://kasteleninutrecht.eu/PekingBaarn.htm>

Het Grote Huis 1867
Bron: J.H. Moormann.nl

Hoorneboeg 1967
Bron: Fotokino Rob Strik, In oude ansichten

Poort Hoorneboeg
Bron: Oud Hilversum

Het wegenpatroon op de Hoorneboeg is sedert 1827 nauwelijks veranders. Het verhaal wil dat Pieter van Loon opzettelijk een spiraal van wegen rond zijn huis had laten aanleggen, om zijn gasten eerst recht op zijn huis te laten aanrijden om ze vervolgens om zijn huis te laten rijden.

Een kern van waarheid is wel te vinden in dit verhaal. Om met een door paarden getrokken koets bovenop de nogal steile berg te komen, vooral in regenachtige tijden, zal het laatste stuk slingerend af gelegd moeten worden.

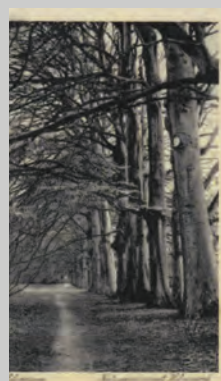
Oprijlaan Hilveroord 1925
Bron: Weekblad Buiten

Hoorneboeg
Bron: Oud Hilversum

Oprijlaan Hilveroord 1925/ 1958
Bron: Weekblad Buiten/ Hilversum in kaart

Hilveroord 1942
Bron: Hilversum in kaart

Heidegezicht 1934
Bron: Oud Hilversum

Links: Villa Het Roode Huis, 1879

Als G.E. Moormann niet de bouwer was van dit huis, dan was hij het wel die het ingrijpend heeft laten verbouwen. In 1951 werd het rieten dak vervangen door het huidige pannendak. In deze tijd zal ook het huis witgepleisterd zijn. Het diende als gastenhuus. De eerste vaste bewoner was mej. G. Chavannes. Thans zijn op de begane grond de eetzaal en keuken en op de verdieping de kantoren van het conferentiecentrum gevestigd.

Lange tijd werd Hoorneboeg bewoond en beheerd door P.A. Pijnappel met zijn zuster. In de waranda van het grote huis was het goed rusten. Foto ca. 1925.

Bron: Oorden van Schoonheid en Oud Hilversum

Bron: Hilversum in kaart (JosPe2)

Foto 1953

Bron: Hilversum in kaart

Remonstrants Centrum, 1956

Bron: Hilversum in kaart

Hoorneboeg

Bron: Oud Hilversum

Foto 1951

Bron: Hilversum in kaart (JosPe3)

Om de gasten van het conferentiecentrum voor de nacht onder te brengen werden in 1948 aan de rand van het terrein twee huisjes met slaapkamers gebouwd naar ontwerp van Architectenbureau D. Brouwer en ir. G. Treep te Amsterdam. In 1974 werden de slaaphuisjes verbouwd om te voorzien in een grotere behoefte aan meer comfort. Naast de slaaphuisjes ligt een sportveldje.

Foto 1967

Bron: Oud Hilversum

Hoorneboeg

Bron: Oud Hilversum

Conferentie-oord "De Hoorneboeg"

Bron: Hilversum in kaart (Kino Rob Strik NV)

Ten behoeve van de huisvesting werd in 1947 een bungalow naar ontwerp van ir. G. Treep van het Amsterdamse architectenbureau D. Brouwer en ir. G. Treep halverwege het lange gazon tegen de berghelling gebouwd. Het is een fraai voorbeeld van een kleine villa in de vorm van een bungalow uit de jaren '50 van de 20ste eeuw. Bron: Oorden van Schoonheid en Hilversum in kaart.

Bron: In oude ansichten (JosPe)

Bron: tekst

De tuinmanswoning werd rond 1881 in opdracht van G.E. Moormann gebouwd en in 1928 vergroot. Het huis diende als woning voor de tuinlieden, C. Drieënhuizen, woonde er tot 1965. Rondom de tuinmanswoning staan diverse bijgebouwen waaronder de ruïnes van de plantenkassen van Moorman en een fraai gedetailleerd gebouwtje in chaletstijl.

Kleine schuur bij tuinmanswoning

Bron: Oorden van Schoonheid
(Harry van der Voort)

Tussen 1842 en 1848 werd deze schuur of stal gebouwd ter vervanging van een oudere die er pal achter gestaan heeft. De schuur (rijksmonument) heeft een woongedeelte gekend, waar tot 1892 D. Steenbeek als laatste bewoner gewoond heeft. De schuur heeft voor Hilversumse begrippen een opmerkelijk hoge begane grond en doet daardoor eerder denken aan een boerdrijf uit de Noord-Duitse Laagvlakte. Tussen 1980-1987 is de schuur in fasen verbouwd tot recreatie- en vergadergebouw met slaapgelegenheid.

De boerderij Stalheim (rijksmonument) werd gebouwd ten tijde van Anton Sinkel tussen 1836 en 1842. De boerderij is tot 1905 in gebruik gebleven als boerderij. In 1912 is hij geschikt gemaakt als verblijf voor de meisjes van het Leids Volkshuis. Stalheim werd in 1987 ingrijpend verbouwd om het geschikt te maken voor gebruik als conferentieruimte en overnachtingsgelegenheid.

Hoorneboeg
Bron: Hilversum in kaart

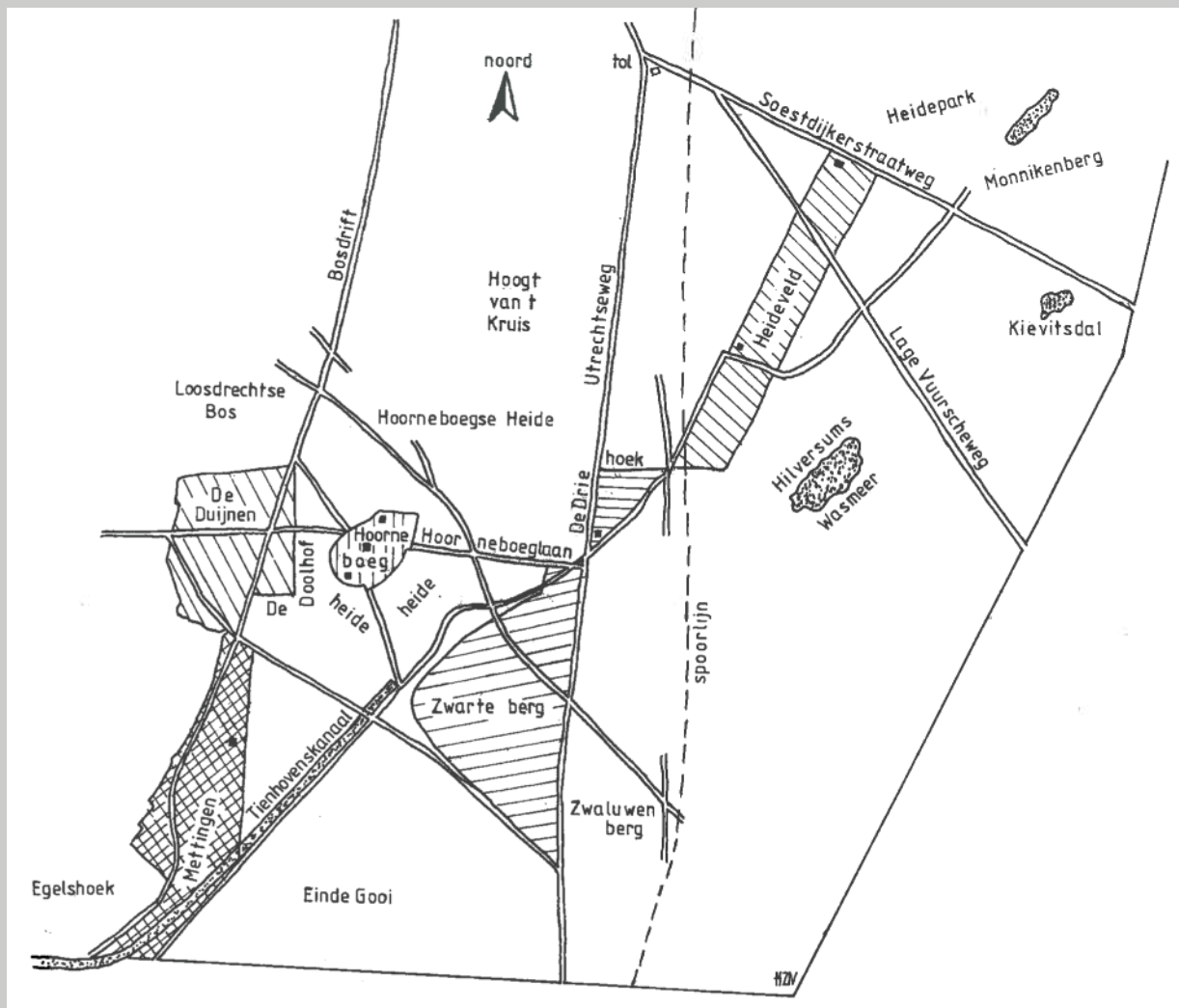
Hoorneboeg
Bron: Hilversum in kaart

Hoorneboeg 1970
Bron: Hilversum in kaart

Hoorneboeg
Bron: Hilversum in kaart

Schetskaart (Harry van der Voort): ligging van het landgoed De Hoorneboeg (Hilveroord). De delen Hoorneboeg, De Duijnen (met de Doolhof), Mettingen, Zwarte Berg, De Driehoek en Heideveld zijn afzonderlijk gearceerd. Kaart gebaseerd op negentiende eeuwse kaarten.

Afbeelding: Fragment historische kaart 1905 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Fragment historische kaart 1920 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Fragment historische kaart 1945 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Gerard Copijn en Pieter Copijn. Het doel van de koop van de heren is niet duidelijk maar het verhaal gaat dat het te maken zou hebben met restauratieplannen van kasteel De Haar. Voor de inrichting van het park van De Haar werden volwassen bomen aangevoerd uit onder andere Naarden en Doorn. Wellicht werd Hilveroord ook voor dit doel aangekocht, om de bomen van Hilveroord te verplanten naar De Haar?

In 1893 was Hilveroord verhuurd. Frederik van Eeden was een geziene gast op Hilveroord. Dit weten we uit zijn geschreven bronnen, zoals zijn dagboek.

Hilveroord als villa op de Berg

In 1893 werd alleen het huis Hilveroord met de verdere gebouwen en gronden overgedaan aan Emil Kiderlen. Hij liet in 1898 een grote serre aan het Grote Huis bouwen. Mogelijk heeft hij ook de galerij op de verdieping rond het huis laten verwijderen. Op 5 januari 1899 overleed Emil Kiderlen. Zijn weduwe verkocht Hilveroord en ging ergens anders in Hilversum wonen.

De nieuwe eigenaar ir. Jacobus de Koning den Bosch vestigde zich in 1899 op Hilveroord. Tot zijn overlijden in 1906 woonde hij hier met zijn gezin. Zijn weduwe zette Hilveroord wederom te koop.

Stilte voor studie op de Berg/ Pijnappel

De buitenplaats Hilveroord werd geveild. De nieuwe eigenaren werden broer en zus Pijnappel. Broer en zus wonden permanent op het buiten, omringd door een kleine staf personeel.

In 1906 werd een bibliotheek op het terrein gebouwd en in 1921 werd een bibliotheecaresse aangenomen. Zij ging in het tweede herenhuis, gewoonlijk aangeduid als het Rode Huis wonen.

In de loop der jaren zou de bibliotheek van Pijnappel uitgroeien tot een omvang van circa 70.000 boeken over de Humaniora (filosofie, sociale wetenschappen, rechtswetenschappen en cultuurwetenschappen). Na het overlijden van Pibus Pijnappel in 1935 werd deze bibliotheek aangekocht aan de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. De bibliotheek van Pijnappel is tot nu toe de grootste boekencollectie uit particulier bezit ooit aan de Universiteitsbibliotheek gelegateerd.

Na de oorlog verhuisde mej. Chavannes (bibliotheecaresse) naar het Grote Huis toen het Rode Huis door de Remonstrantse Broederschap in gebruik werd genomen als conferentieoord. Zij bleef tot haar dood in 1960 op het Grote Huis wonen.

Mevrouw Pijnappel was een van de welgestelde dames die zich de sociale onrechtvaardigheid aantrokken. Daarom liet zij in 1912 de boerderij Stalheim en de naastgelegen schuur geschikt maken voor korte jeugdvakanties voor kinderen uit arbeidswijken (o.a. Leiden).

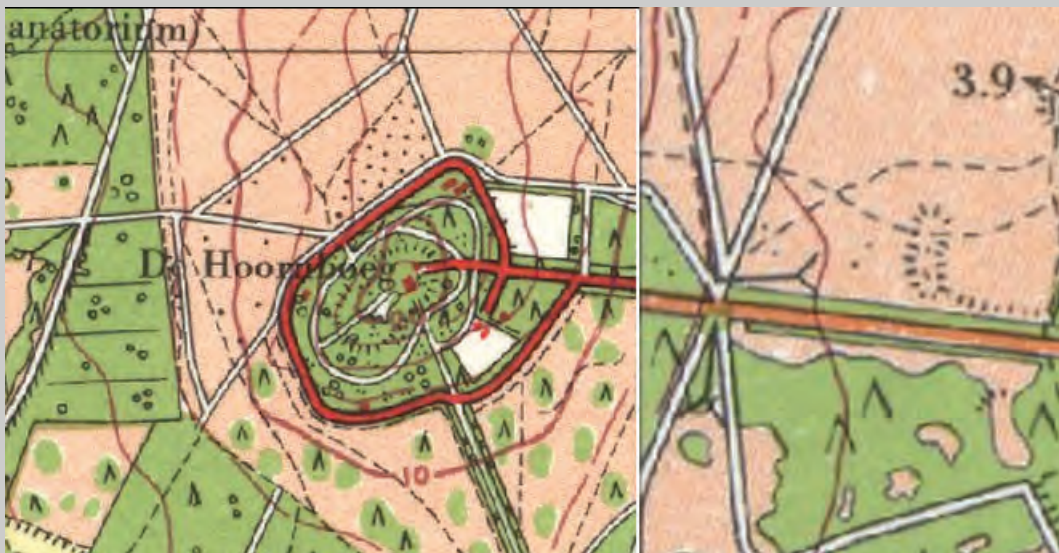
Als tastbare herinnering aan deze periode is een liedjesbundel, Stalheimliedjes genaamd, overgebleven.

In later jaren stelden broer en zus Pijnappel Stalheim ook open voor huisvrouwen en bejaarden van het Leids Volkshuis.

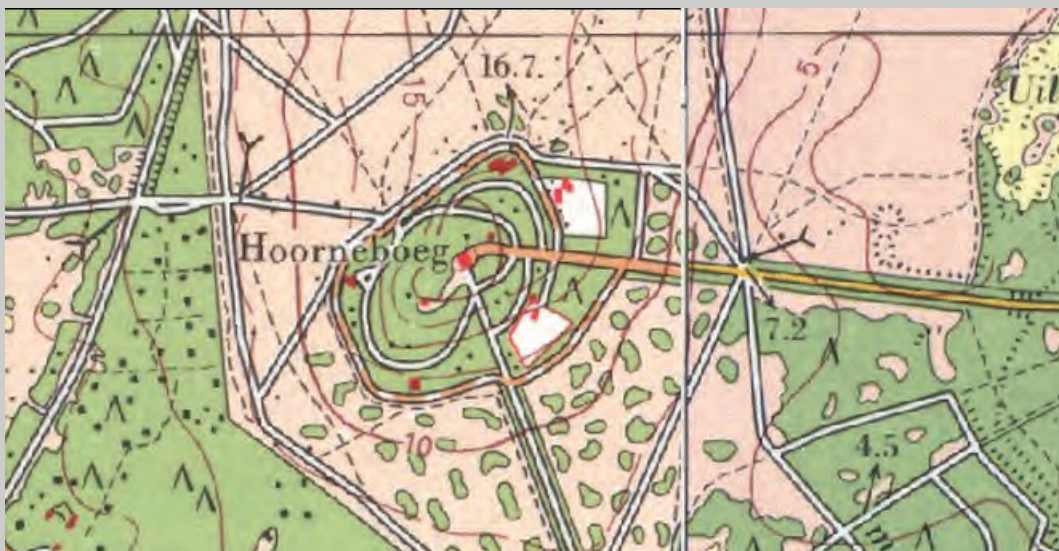
Een andere sociale activiteit van mej. Pijnappel was volkshuisvesting. Hiertoe had zij in 1897 een paar krotten en oude huizen in de Jordaan te Amsterdam aangekocht.

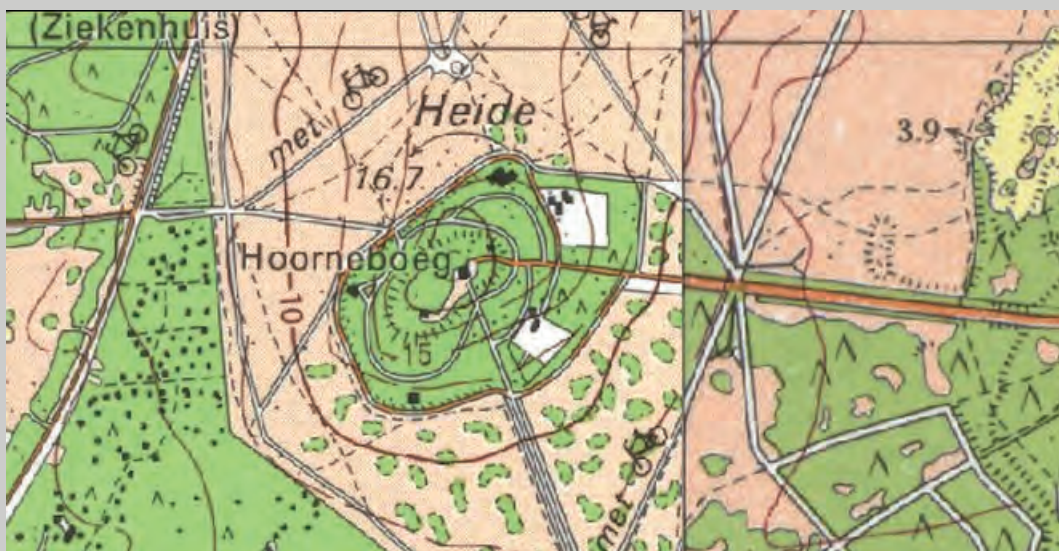
Afbeelding: Fragment historische kaart 1952 (Bron: www.watwaswaar.nl)

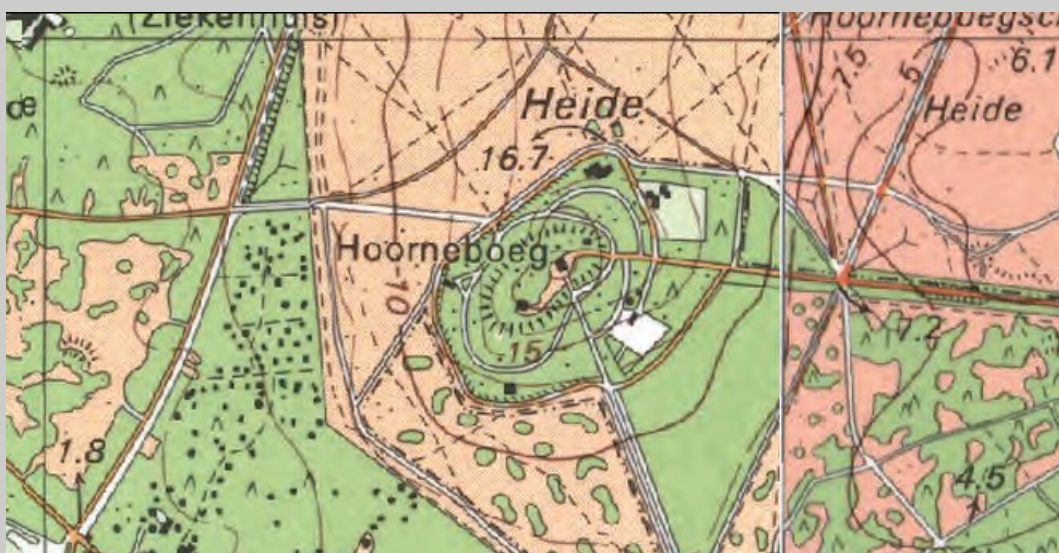
Afbeelding: Fragment historische kaart 1960 (Bron: www.watwaswaar.nl)

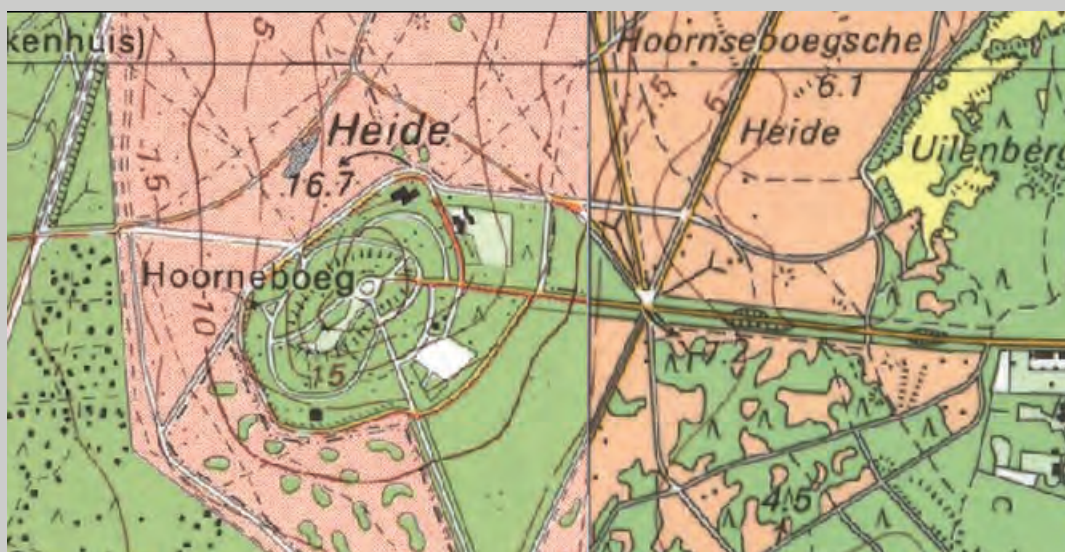
Afbeelding: Fragment historische kaart 1965 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Fragment historische kaart 1974 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Fragment historische kaart 1988 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Fragment historische kaart 1992 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding: Topgrafische kaart, 2004

Uiteindelijk werden 38 'Pijnappelwoningen' aan de gemeente verkocht.

Pijnappel was een kamergeleerde en leefde redelijk afgezonderd op de berg. Toch heeft hij een duidelijke rol gespeeld in de opvang van Belgische vluchtelingen in de periode 1914-1915. Hilversum heeft in die periode 773 vluchtelingen uit België opgevangen.

Het buiten werd in de 20ste eeuw twee keer bedreigd. De eerste keer op 9 juni 1907 toen een grote heide- en bosbrand net tot de afrastering van Hoorneboeg kwam. De tweede keer was tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Duitsers zagen het vliegveld Hilversum, dat vlakbij Hoorneboeg ligt, als belangrijk en bruikbaar militair object. Het isolement van Hoorneboeg werd versterkt door de antitankgracht die rond Hilversum werd aangelegd.

Pijnappel heeft in 1911 een gebouwtje laten bouwen voor stroomopwekking. Het is onduidelijk of dit gebouwtje ooit heeft gefunctioneerd.

Een centrum voor levensbezinning

In 1947 besloot mej. Pijnappel mee te werken aan de oprichting van een stichting die de hele Hoorneboeg met uitzondering van het Grote Huis en direct omgeving zou gaan beheren. De stichting zou verbonden worden aan de Remonstrantse broederschap.

Om het conferentiewerk mogelijk te maken werden in 1948-1949 verschillende nieuwe gebouwen op de Hoorneboeg gebouwd. Er werden twee slaaphuisjes gebouwd voor deelnemers en een bungalow voor het beheerdersechtpaar. Mej. Pijnappel betaalde de verbouwingen van het Rode Huis en de tuinmanswoning in 1952-1953. Hierbij werden het karakteristieke rieten dak vervangen door pannen. Mej. Pijnappel bleef in het Grote Huis wonen, tot haar overlijden. Na haar dood werd het huis nog enige tijd gebruikt voor vergaderingen. Tot 1986, toen werd het Grote Huis gesloopt. Tegenwoordig is de top van de berg leeg.

De exploitatieresultaten van het conferentieoord vielen tegen en in 1960 ging het roer om. Er werd een fulltime professionele leiding aangesteld. Het directeursechtpaar woonde in een bungalow op de Hoorneboeg. De beheerder en zijn gezin woonde op de bovenverdieping van het Rode Huis, thans het Centrum genaamd. Eind 1965 verhuisden zij naar de tuinmanswoning.

Om ook in de toekomst voor goede bedrijfsresultaten te zorgen werd een samenwerking gezocht met de Nederlandse Protestantse Bond. Mej. E.A. Pijnappel overleed in 1971 op bijna honderdjarige leeftijd. Reeds lang voor haar overlijden had zij bepaald dat de Remonstrantse Broederschap na haar dood het gehele Hoorneboeg zou verkrijgen. Hetgeen geschiedde.

Samenvattend overzicht van de historie op hoofdlijnen

Tot 1792	Kale berg te midden van een heidelandschap;
1792-1811	Jachthuis met stal (mr. Pieter van Loon), genaamd Hilverroode;
1795	Bezetting door de Fransen;
1811-1820	Nieuw huis (jachthuis werd afgebroken), Jan Willem Calkoen erft Hoorneboeg;
1820-1836	Jacobus Henricus van Reenen koop het van de erven;
1836	Anton Sinkel (geb. 1785) koopt Hoornboeg en noemt het Hilveroord; De jaren erna koopt hij veel (heide)grond rondom: uiteindelijk 189 ha in 1848. Het huis wordt als zomerverblijf gebruikt;
1842-1848	Sinkel laat een boerderij (stalheim), stallen en Gastenhuis bouwen op Hilveroord;
1848	Anton Sinkel overlijdt, neef Bernhard Sinkel zet zaak voort met Povel en Veerkamp
1860	Zoon Gerard Eduard Moorman (1807-1888) erft Hilveroord en maakt er een jachthuis van. Hij blijft op huize Peking in Baarn wonen.
1879-1888	Eduard verkoopt grote delen van de buitenplaats. Hij laat eerst het Grote huis (Calkoenshuis) en daarna het Rode huis (Gastenhuis) en de tuinmanswoning bouwen.
1893-1899	Emil Kiderlen vestigt zich met zijn gezin; na zijn overlijden wordt het verkocht;
1899-1906	ir. Jacobus de Koning woont er met vrouw en zonen;
1906	Hilveroord wordt geveild en komt in eigendom van broer en zus Pijnappel
1947	Stichting Hoorneboeg wordt opgericht, i.s.m. Remonstrantse Broederschap;
1971	mej. Pijnappel overlijdt en de Remonstrantse Broederschap verkrijgt Hoorneboeg

Karakteristiek rond 1811-1832

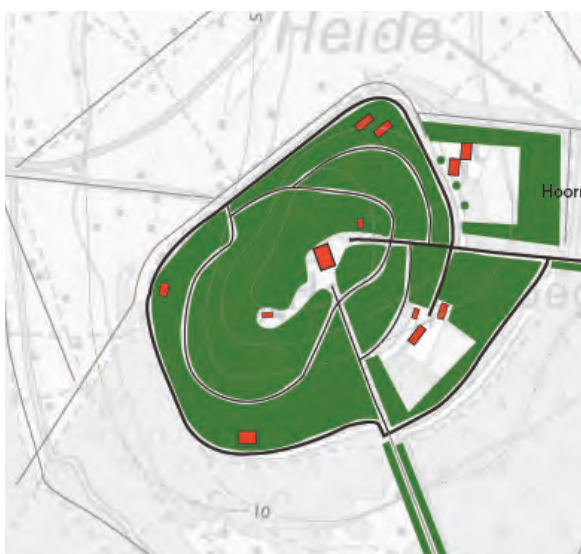
Karakteristiek rond 1830-1850

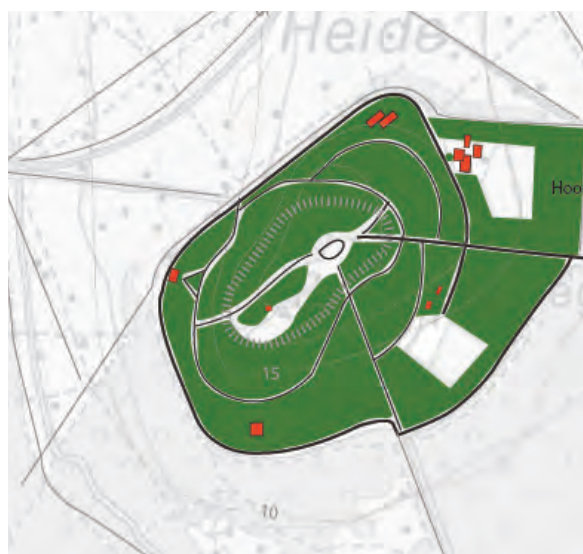
Karakteristiek rond 1881

Karakteristiek rond 1945

Karakteristiek rond 1965

Karakteristiek rond 1992

Jachthuis (1811-1832)

Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Karakteristieke spiraalvormige wegenstructuur (1827);
- Zichtlijn/ laan richting zuidoosten.

Het huis van Sinkel (1830-1850)

Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Boerderij Stalheim en schuur;
- Voormalig Gastenhuis, nu Rode Huis (of Het Centrum genaamd).

Het Grote Huis van Eduard (1881)

Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Aangepaste wegenstructuur
- Tuinmanswoning en schuur;
- Restanten broeikassen en kweekbedden bij tuinmanswoning.

Eigendom broer en zus Pijnappel (1945)

Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Bibliotheek (1906).

Conferentieoord (1965)

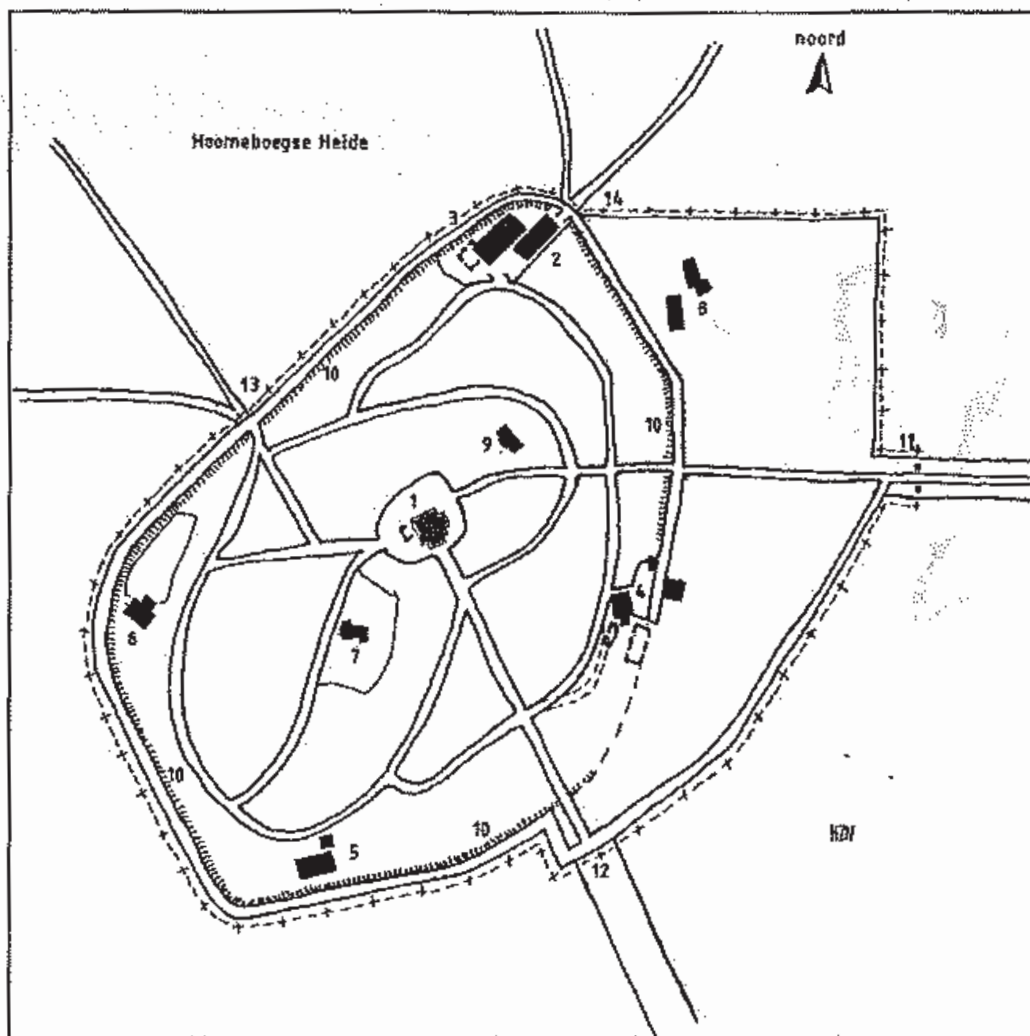
Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Slaaphuisjes (1948);
- Bungalow (1948).

Huidige karakteristiek (1992)

Relicten uit deze periode binnen het plangebied:

- Structuur bospercelen is door de jaren heen gewijzigd.

1. Het Grote Huis (ca 1881-1986) met gestippeld de plaats van het voorgaande huis;
2. De boerderij Stalheim (ca 1842);
3. De schuur bij Stalheim (ca 1848) met gestippeld de plaats van de voorgaande schuur (ca 1842-ca 1848);
4. De tuinmanswoning met schuren en de ruïnes van de kassen (ca 1882);
5. Het Rode Huis (thans Het Centrum)(ca 1882). Op dezelfde plaats stond het Gastenhuis (ca 1848-ca 1882);
6. De Bibliotheek van Pijnappel (1906);
7. De Bungalow (1948);
8. De twee slaaphuisjes (1948);
9. Houten loods (1915 - ca 1945);
10. Aarden wal rond het oorspronkelijke terrein van het landgoed;
11. Toegangslaen (Hoorneboeglaen) vanaf de Utrechtseweg;
12. Toegangslaen vanaf het Tienhovens Kanaal;
13. Toegang vanaf Loosdrecht;
14. Toegang naar Stalheim vanaf de heide.

GEBOUWD ERFGOED

Anno 2013 bestaat de bebouwing van Hoorneboeg uit: boerderij Stalheim, de Schuur, voormalige 'slaaphuisjes', bibliotheek, een bungalow, een beheerderwoning (voormalige tuinmanswoning) en het Gastenhuis (ook wel Centrum genoemd).

4.1 Objecten met rijksmonumentenstatus

- Boerderij Stalheim (Hoorneboeg 2)
- Schuur behorend bij boerderij Stalheim (Hoorneboeg 2)

Boerderij Stalheim en bijbehorende schuur (monumentnummer 22162)

Tussen 1836 en 1842 werden de boerderij Stalheim en een schuur gebouwd, ten tijde van Anton Sinkel. In 1848 werd het tweede herenhuis (het Gastenhuis) gebouwd en een nieuwe schuur bij Stalheim. Deze tweede nieuwe schuur is de huidige schuur en staat er nog steeds, de eerste schuur is verdwenen.

Boerderij Stalheim was één van de drie boerderijen waaruit de buitenplaats Hilveroord door Anton Sinkel werd geëxploiteerd. De andere boerderijen waren boerderij Heideveld (Soestdijkerstraatweg) en boerderij Mettingen (Egelshoek, langs het Tienhovens Kanaal). De boerderij is tot 1905 in gebruik gebleven als boerderij. In 1912 is hij geschikt gemaakt als verblijf voor de meisjes van het Leids Volkshuis. Stalheim werd in 1987 ingrijpend verbouwd om het geschikt te maken voor gebruik als conferentieruimte en overnachtingsgelegenheid. Tussen 1842 en 1848 werd deze schuur of stal gebouwd ter vervangen van een oudere die er pal achter gestaan heeft. De schuur (rijksmonument) heeft een woongedeelte gekend, waar tot 1892 D. Steenbeek als laatste bewoner gewoond heeft. De schuur heeft voor Hilversumse begrippen een opmerkelijk hoge begane grond en doet daardoor denken aan een boerderij uit de Noord-Duitse Laagvlakte. Tussen 1980-1987 is de schuur in fasen verbouwd tot recreatie- en vergadergebouw met slaapgelegenheid.

Alle genoemde onderdelen in onderstaande beschrijving van de rijksdienst (monumentnummer 22162) zijn wettelijk beschermd:

Boerderij met pannen zadeldak tussen bakstenen topgevels met beitel; voorgevel met roeden-verdeling; zijgevels met door luiken gesloten venster- en deuropeningen; achtergevel met twee paar vleugeldeuren; staafankers en links daarvan boerderij onder afgewolfd rieten zadeldak; in de voorgevel schuifvensters met roedenverdeling en luiken

Foto: Boerderij Stalheim onder afgewolfd rieten dak (rechts) en schuur met zadeldak (links) (Bron: <http://meetingspot.nl>)

Foto: Boerderij Stalheim (Bron: Eelerwoude)

met rond venster; twee zijgevel deeldeuren; achtergevel met rond venster twee rondboog- en twee rechthoekige vensters; staafankers.

Wettelijke bescherming is vastgelegd in de Monumentenwet 1988

Het hele monument valt onder de bescherming van de Monumentenwet 1988, zowel de binnen- als buitenkant. Voor iedere wijziging moet dus een vergunning worden aangevraagd. Dat wil overigens niet zeggen dat ook ieder onderdeel van waarde is. Per geval zal de waarde beoordeeld worden. Bij meerdere gebouwen op één terrein moet ieder beschermd gebouw apart genoemd worden in de redengevende omschrijving, anders is het niet beschermd.

Zowel de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht als de Monumentenwet 1988 bevatten een vergunningplicht met betrekking tot onder meer het wijzigen, verstoren, slopen of verplaatsen van een beschermd monument. Het is strafbaar als deze activiteiten zonder vergunning worden uitgevoerd. Een vergunning moet vooraf worden aangevraagd. Voor gebouwde monumenten is bijna altijd de gemeente bevoegd om hierop te beslissen. Bij bovengemeentelijke belangen is dat de provincie of de minister van Infrastructuur en Milieu.

Bij verbouwingen aan het rijksmonument dient dus een vergunning aangevraagd te worden bij gemeente Hilversum. Vergunningen in het kader van de Monumentenwet 1988 worden in het algemeen, na advies van de gemeentelijke monumentencommissie, door de gemeente verleend of geweigerd. In een aantal gevallen geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed advies. Het voornaamste criterium voor het verlenen van de vergunning is de bescherming van de monumentale waarde van het rijksmonument. Iedere aantasting van die waarde kan geweigerd worden.

Verwachte monumentale waarde:

Zie omschrijving monumentenregister. Omdat beide boerderijen in de jaren '80 ingrijpend zijn verbouwd is het niet waarschijnlijk dat het gehele interieur van de boerderijen onder de monumentale waarde van het rijksmonument valt.

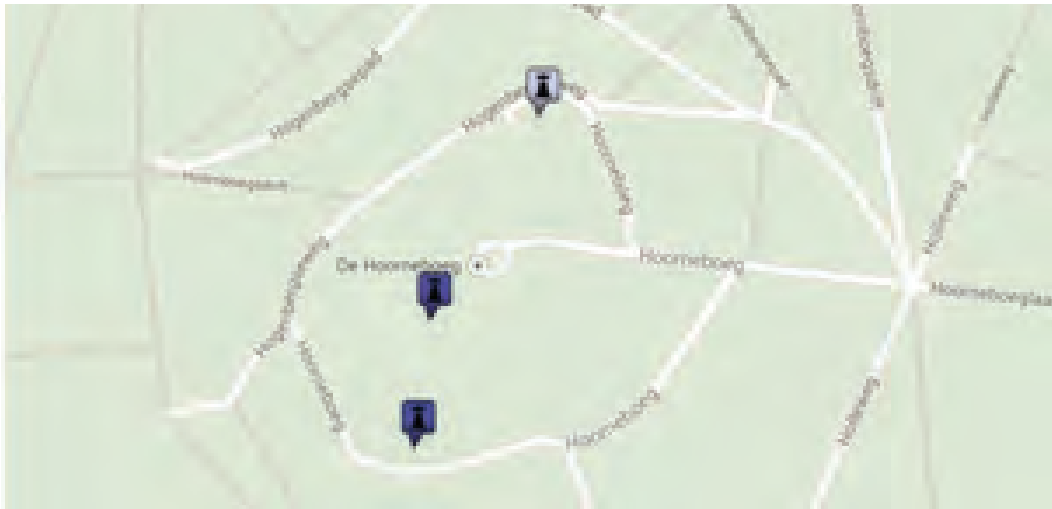

Foto: Het Centrum (Bron: <http://meetingspot.nl>)

Foto: 'Theekoepel' (Bron: Eelerwoude)

4.2 Objecten met gemeentelijke monumentenstatus

Afbeelding: Monumenten in kaart - gemeente Hilversum (bron: Hilversum.geotalk.nl)

Op de gemeentelijke monumenten is de Monumentenverordening Hilversum 2001 van toepassing:

- Gastenverblijf (Hoorneboeg 5)
- Tuinmanswoning (Hoorneboeg 7)

Gastenverblijf (monumentnummer GMH0853)

Hoorneboeg 5

Bouwperiode: 1875-1885

Architect: onbekend

Onderdelen: het huis met een rechthoekige plattegrond, en een onder een tentdak staand bouwsel (theekoepel) (32.7).

Inleiding

Waarschijnlijk is in 1842 op deze plek een, in opdracht van Anton Sinkel op de buitenplaats Hoorneboeg (Hilveroord) gebouwd gastenhuus gesticht. Het huidige pand staat op de plaats waar tot 1882 dit gastenhuus ook stond. Het huidige, als 'Het Roode Huis' (nu 'Het Centrum') bekende pand is waarschijnlijk gebouwd (of ingrijpend verbouwd) in opdracht van de toenmalige landgoedeigenaar G.E. Moormann. Het huis onderging een verbouwing in 1898. Het oorspronkelijke rieten dak werd in 1951-1952 vervangen door een pannendak. Het huis is tegenwoordig in gebruik als kantoorgebouw voor een conferentiecentrum.

Toevoeging vanuit de redengevende omschrijving

Het restant van de buitenplaats Hoorneboeg is geheel omheind. Op diverse plaatsen is de omheining voorzien van openingen in de vorm van staande houten hekken met hekpijlers (44.15-16). Deze hekpijlers zijn opgetrokken in gepleisterde baksteen. De hekpijlers van de twee bredere toegangen tot de buitenplaats worden bekroond door hardstenen

Foto: Tuinmanswoning met op de voorgrond restanten van de broeikassen en kweekbakken (Bron: Eelerwoude)

Kleine schuur bij tuinmanswoning
Bron: Oorden van Schoonheid

dekplaten met een bolbekroning. Van deze twee toegangen is nog één voorzien van een dubbel houten hek. Die van de hoofdentree zijn verdwenen. De overige toegangen zijn smaller en zijn voorzien van een enkel houten hek. De hekpijers van deze toegangen zijn voorzien van een platte hardstenen dekplaat.

Waardering

Het huis met bijbehorende onderdelen is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de ensemblewaarde, alsmede vanwege de gaafheid. Het huis met bijbehorende onderdelen heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesitueerden en als een belangrijk onderdeel van een historisch landgoed. Het huis met bijbehorende onderdelen is van architectuurhistorisch belang vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering. Het huis met bijbehorende onderdelen heeft ensemblewaarde vanwege de sterke historische samenhang met de overige bebouwing op Hoorneboeg. Het huis met bijbehorende onderdelen is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur.

Tuinmanswoning (monumentnummer GMH0854)

Hoorneboeg 7

Bouwperiode:1881-1928

Architect: onbekend

Onderdelen: tuinmanswoning met twee dwars op elkaar staande bouwdelen, twee schuren, gebouwtje in chaletstijl en ruines van plantenkassen.

Het zuidelijke deel van de tuinmanswoning is in 1928 verlengd en recent nogmaals uitgebouwd. Dit laatste deel valt buiten de bescherming.

Waardering

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de ensemblewaarde, alsmede vanwege de gaafheid. De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesitueerden. De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is van architectuurhistorisch belang vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering. De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen heeft ensemblewaarde vanwege de sterke architectonische en stedenbouwkundige samenhang met de nabij staande bebouwing, waarmee het een belangrijke historisch-ruimtelijke relatie heeft. De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de ruime mate van gaafheid van het exterieur.

Foto: Bungalow (Bron: Eelerwoude)

Foto: Bibliotheek (Bron: <http://hoorneboeg.nl>)

4.3 Objecten zonder monumentenstatus

Bungalow

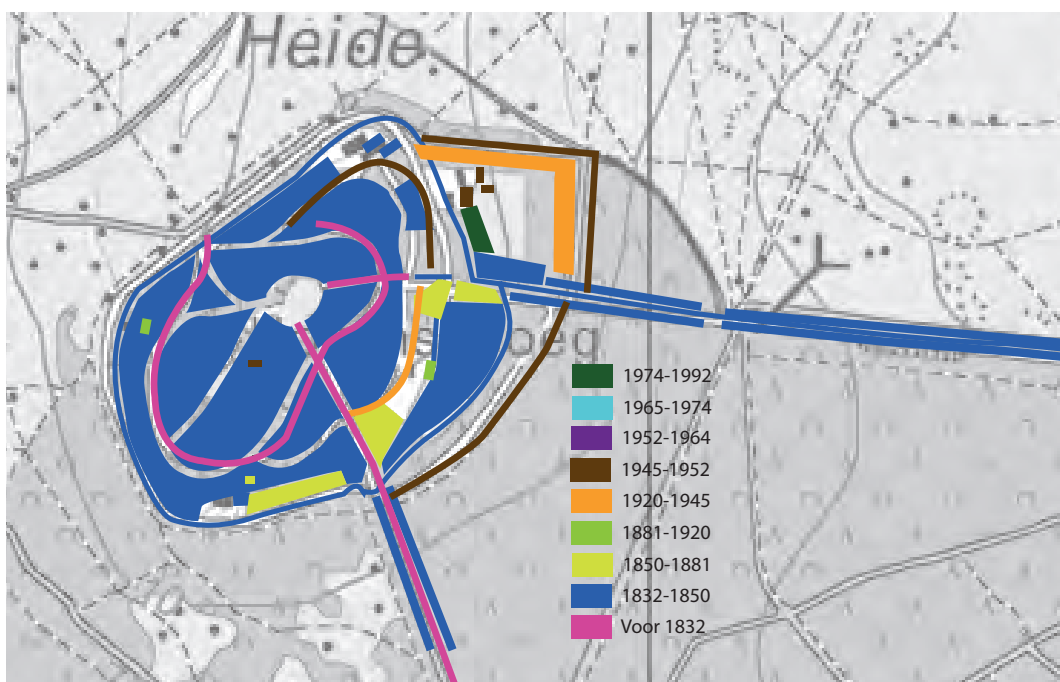
Ten behoeve van de huisvesting werd in 1947 een bungalow naar ontwerp van ir. G. Treep van het Amsterdamse architectenbureau D. Brouwer en ir. G. Treep halverwege het lange gazon tegen de berghelling gebouwd. Het is een fraai voorbeeld van een kleine villa in de vorm van een bungalow uit de jaren '50 van de 20ste eeuw.

Twee slaapkamers

Om de gasten van het conferentiecentrum onder te brengen werden in 1948 aan de rand van het terrein twee huisjes met slaapkamers gebouwd naar ontwerp van Architectenbureau D. Brouwer en ir. G. Treep te Amsterdam. In 1974 werden de slaaphuisjes verbouwd om te voorzien in een grotere behoefte aan meer comfort. Naast de slaaphuisjes ligt een sportveldje.

Bibliotheek

Bouwjaar: 1906. Dit gebouw ligt het meest afgezonderd. Het bevindt zich aan de rand van de buitenplaats en kijkt uit over de hei.

HISTORISCH-RUIMTELIJKE ANALYSE

5.1 Relicten in kaart

Vanuit de hiervoor beschreven ontwikkelingsgeschiedenis zijn bestaande elementen te relateren aan een bepaalde periode waarin ze zijn ontstaan of aangelegd. Op het linker kaartbeeld is een overzicht van de geïnventariseerde elementen weergegeven. Op basis van analyse van historisch kaartmateriaal is dit kaartbeeld tot stand gekomen.

Op de kaart valt op dat de wegenstructuur bijna geheel dateert uit de periode van Pieter van Loon, begin 19^e eeuw. De zichtlijnen, bosstructuren en lanen zijn nog redelijk intact gebleven. Al is de beplanting niet zo oud en waarschijnlijk meerdere keren vervangen naar smaak van de eigenaar.

Het landschap is in algemene zin geslotener geworden (m.n. de zuidzijde), waardoor de 'berg' minder opvalt.

5.2 Reliëf

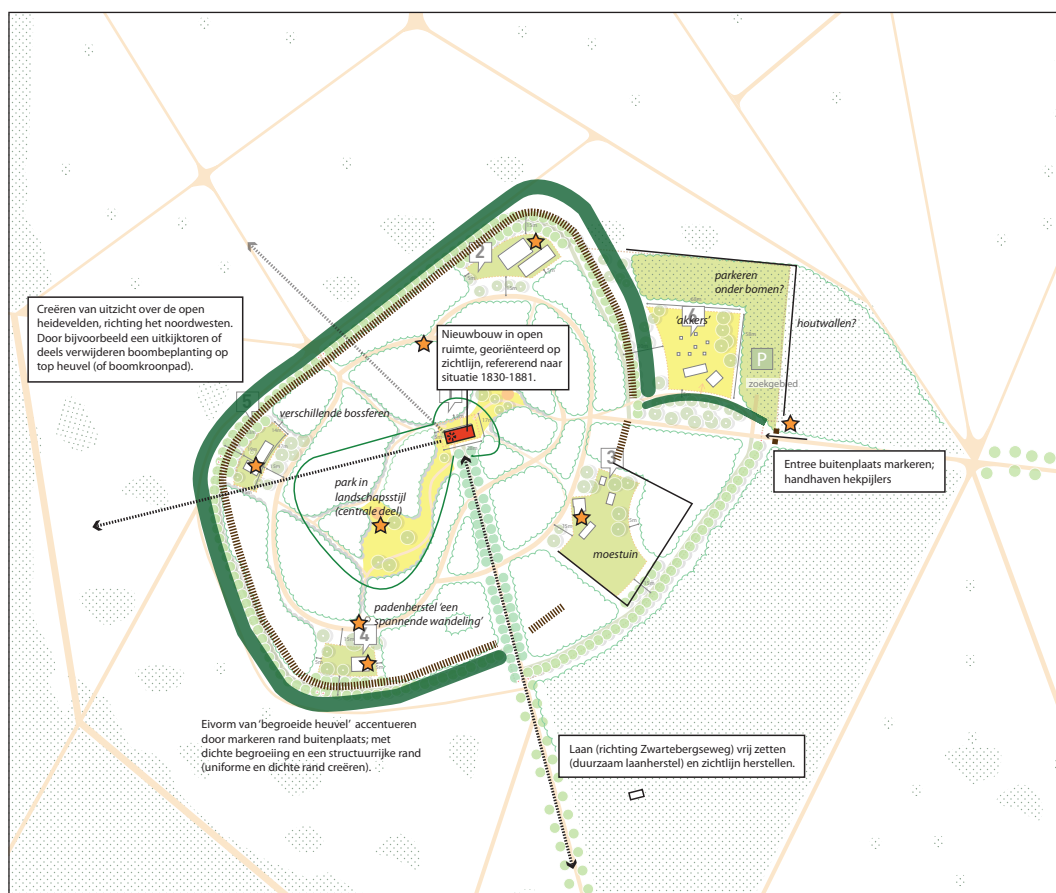
De berg is als aardkundig monument van waarde. Ruimtelijk gezien is het een oriëntatiepunt in de wijde omgeving. Op de berg zelf zijn kleine hoogteverschillen waarneembaar, het zogenaamde microreliëf. Dit duidt zeer waarschijnlijk op eerdere parkstructuren of aarden wallen ter begrenzing.

5.3 Routing

Hoorneboeg wordt gekenmerkt door het karakteristieke spiraalvormige wegenpatroon op de berg. De wegen zijn deels aangepast door de eeuwen heen, met name het deel bij de tuimanswoning. Het zandpad dat vroeger de begrenzing van de buitenplaats aan gaf is begrenst met een aarden wal. Normaliter werd een dergelijke wal aangelegd om het bos of het perceel duidelijk te begrenzen dat in functie was van de jacht of weidend vee.

5.4 Zichtlijnen

De zichtlijnen binnen het onderzoeksgebied hadden in principe het huis op de berg als startpunt. Dit was met name het geval in de 18^e en 19^e eeuw. De ligging van het huis op de berg gaf een vergezicht over de omgeving, zelfs zicht op de Loosdrechtse Plassen. Helaas is het huis in de 20^e eeuw verdwenen en zijn de zichtlijnen (en vergezichten) door de jaren heen ook grotendeels verdwenen. Naarmate de heidegronden meer in cultuur werden genomen en Hilversum uitbreidde is het landschap verdicht en zijn zichtlijnen verdwenen.

Kaart met weergave aanbevelingen cultuurhistorie

AANBEVELINGEN

6.1 Visie op cultuurhistorie

Wat is de positie van cultuurhistorie in de lange termijn visie van Hoorneboeg? In de ontwikkelingsvisie 'Culturele Buitenplaats' wordt de cultuurhistorische waarde als uitgangspunt genomen. Maar wat houdt dat eigenlijk in? Wat is de cultuurhistorische waarde van Hoorneboeg en wat kun je ermee?

Het gaat dan niet uitsluitend om de bescherming van het bestaande, maar ook om de weloverwogen inpassing van nieuwe elementen, zoals een nieuw gebouw, op de historische buitenplaats of om de regeneratie van historische kwaliteiten. Een studie naar verborgen of vergeten historische structuren en patronen kan van belang zijn voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Dit hoofdstuk bevat een aanzet tot een visie op omgang met de cultuurhistorische waarde van Hoorneboeg en enkele aanbevelingen voor de uitwerking.

Samenvatting van bestaande cultuurhistorische waarden

18de eeuws bomerijk landgoed, oorspronkelijk met kasteelachtig jachthuis, op heuvel in heidegebied omgeven door aarden wal. In 19de eeuw bouw villa op hoogste punt aan einde van rechte laan, boerderij met schuur, tuinmanswoning. Bij tuinmanswoning ontwikkelde zich een kwekerij en moestuin met kassen. In 20ste eeuw enkele toevoegingen. Toegangslanen tot buitenplaats vanaf Utrechtseweg, Tienhovens kanaal, Loosdrecht en heide. Inrichting buitenplaats met spiraalvormig padenstelsel. Oorspronkelijk was de buitenplaats groter. De uitzichten op de lager gelegen omgeving speelde een belangrijke rol.²

Benut het bestaande en maak bewust keuzes

Buitenplaats Hoorneboeg kent een rijke geschiedenis die teruggaat tot in de achttiende eeuw. Door de tijd heen zijn elementen verdwenen, structuren vervaagd en elementen toegevoegd. De huidige verschijningsvorm van de buitenplaats toont deze gelaagdheid. Echter niet elk element is te herkennen (betekenis, functie, ouderdom), boomgroepen

2

http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0402.00bp00buitengeb-va01/t_NL.IMRO.0402.00bp00buitengeb-va01_3.6.html

bijvoorbeeld zijn vergroeid geraakt met het bos. Het in beeld brengen van deze elementen geeft een overzicht en maakt het makkelijker om een keuze te maken per element: behouden, herstellen/ vervangen/ vernieuwen of verwijderen.

6.2 Ensemble buitenplaats Hoorneboeg en landschapspark

Een buitenplaats is een monumentaal huis, met bijgebouwen en een tuin of park. Ze zijn in de 17e en 18e eeuw gebouwd door rijke burgers en werden als zomerhuis gebruikt. Tuin en park vormen een onlosmakelijk geheel met het hoofgebouw (monumentaal huis) en vormt een specifiek ontworpen landschap met associaties naar symboliek, geschiedenis, ethisch en maatschappelijke idealen en waarden. Beheer, behoud, bescherming, restauratie en reconstructie moeten rekening houden met dit geheel.

De inrichting van park en tuin op buitenplaats Hoorneboeg vermoedt een aanleg in landschapsstijl (zie ook Cultuurhistorische verkenning d.d. 9 december 2012). Kennis van de achtergrond van deze tuinstijl is van belang voor herstel van tuin en park op Hoorneboeg.

Ontstaan en oorsprong Nederlandse landschapsstijl

De Nederlandse tuinarchitectuur is in de loop van de 18e eeuw gemoderniseerd en een nieuwe tuinstijl, de landschapsstijl, kwam in de mode. Of dit is gebeurd onder invloed van de Engelse of Duitse of Franse tuinkunst, of dat in eerste instantie andere opvattingen over natuur en wetenschap hier de oorzaak van zijn is niet duidelijk.³

De landschapsstijl kent in Nederland net als in Engeland twee perioden. De vroege landschapsstijl (1750-1800) en de late landschapsstijl (1800-1870).

De Nederlandse landschapsstijl is duidelijk beïnvloed door allerlei buitenlandse opvattingen over de natuur. Uiteindelijk werkten de Nederlandse tuinarchitecten uit die tijd met dezelfde programma-onderdelen als hun collega's in de omringende landen, maar in de uitvoering zijn toch nationale kenmerken vast te stellen; vergezichten aan de randen van de parken over het (polder)landschap, rondwandelingen achter het huis rondom een centrale weide met koeien of een grote 'natuurlijke' waterpartij, opgeworpen kleine heuveltjes beplant met een eik of bekrond met een koepeltje, zicht over landschap deel uitmakend van een buitenplaatslandschap, slingerende smalle paden door (eiken- en elzen)hakhoutbossen, lange flauwgebogen beplante lanen en bosbeekjes die geleid werden over kleine lage cascades en tuinsieraden als namaakruïnes en -rotsen.

De tuinkunst in de 19e eeuw en ook in de eerste decennia van de 20e eeuw wordt naast het omvormen van parken en tuinen in de landschapsstijl, beheerst door het verzamelen van planten uit de hele wereld, het vergroten van het plantenassortiment en het kweken en toepassen van planten in parken en tuinen.

Voor buitenplaats Hoorneboeg richten we ons op de 19e eeuwse 'late' landschapsstijl. De tuinarchitect of ontwerpers zijn onbekend. Daarom richten we ons op algemene

³ Tromp, H.M.J., De Nederlandse Landschapsstijl in de 18e eeuw, 2012.

kenmerken van de landschapsstijl.

Kenmerken landschapsstijl

Eén van de belangrijkste aspecten die in de Nederlandse landschapsstijl een rol speelde: realisering van een Arcadië; daarnaast werd de natuur ook geassocieerd met God's schepping. Het verlangen naar een 'natuurlijke' tuin- en parkaanleg deed in Nederland in de tweede helft van de 18e eeuw zijn intrede/ opkomst.

- Natuur als vrijheidssymbool;
- Een onlosmakelijk geheel tussen park en gebouwen (inclusief follies);
- Het huis; vrijstaand en hoog in groot grasveld;
- Niet alles in één keer overzien;
- De wandeling met brede slingerpaden (levensweg);
- Belevingswereld;
- Losse boomgroepen in groot grasveld, vaak op verhoging;
- Veel uitzichtpunten en doorzichten, op vele buitenplaatsen speelden de 'vues', de 'gezichten', zowel de scenes in het park als uitzichten naar buiten, een buitengewoon grote rol;
- Een niet zichtbare afscheiding met agrarische gronden;
- Gebruik van follies als blikvanger;
- Om dit alles; de 'belt', oftewel groengordel met slingerpad;
- In grasveld; grote vijver met 'arm' als oneindig stromende rivier (boomclusters verhullen het einde van de vijver), in vijver minimal één eiland;

Arcadisch landschap, Johannes Glauber, 1680 – 1726 (Rijksmuseum Amsterdam)

Op de Celon te zien op Beekhuizen, Velp, 1814, Daniel Johannes Torman Kerkhoff Gelders Archief

N.B. Bovenstaande afbeeldingen dienen ter referentie om het tijdsbeeld en de tuinstijl te visualiseren.

6.3 Biografie van eigenaren

Om meer te weten te komen over de verschijningsvorm van buitenplaats Hoorneboeg is het boek *Oorden van Schoonheid* (Hoofdstuk V: Westfaalse families in het Gooi, door Wilfrid Pott) nader geraadpleegd. Vanuit de biografie van de eigenaren en bewoners van Hoorneboeg (persoonlijke eigenschappen, interesses, handelsbelangen, familieachtergronden, educatie en reizen) kunnen waardevolle bevindingen worden gedaan. Onderstaande beschrijvingen hebben betrekking op de periode 1836-1888.

De ondernemende families Sinkel, ten Brink en Moormann bewoonden Hoorneboeg/Hilveroord. De families behoorden tot de categorie van groothandelaren van het tuddensysteem die in de 18e eeuw tot grote welvaart waren gekomen. Zij hadden handelshuizen ontwikkeld en financierden de ondernemingen van de tudden. Sinkel moet enigszins aan de rand van de tudden-organisatie worden gelokaliseerd. De tudden waren internationaal georiënteerd en taalvaardig. Zonder uitzondering katholiek, in kerkelijk opzicht zeer trouw. Voor al deze families was vrijgevigheid een kenmerk.

In 1836 kocht Anton Sinkel Hoorneboeg aan de Utrechtseweg en daarna in 1837 ook omliggende terreinen bij de heideverdeling. Uit de beschrijving van Pott, kunnen we opmaken dat Hilveroord in die tijd er meer uitgezien heeft als een landelijk gehucht (met boerderij, stallen en herenhuis) dan als een klassiek Hollands buiten. Sinkel was er de man niet naar om statige buitens te bouwen, hij had meer belangstelling voor zijn winkelpanden. Van een landhuis Hilveroord met een voorname uitstraling is dan ook niets te vinden, ook geen getuigenissen van tijdgenoten.

Hoorneboeg was eenzaam gelegen, zonder burens en niet of zeer slecht zichtbaar vanaf de weg. Hilveroord stond open voor de gehele familie. In 1850 was er sprake van een tweede huis op de Hoorneboeg, dat met name voor loges werd gebruikt. Het is mogelijk dat deze behuizing al in de tweede helft van de veertiger jaren werd gebouwd.

Hilveroord/ Hoorneboeg bleef ook een zomerverblijf ten tijde van Elise Moormann en haar man James Barge. En het buiten werd in die tijd ook voor de jacht gebruikt, al stond het in die tijd niet bekend als 'jachthuis'. Daarnaast nodigde het landleven uit om brieven te schrijven.

De volgende eigenaar, Eduard Moormann, had grote durf, was ondernemend en handelde in Indië. In 1853 vestigde hij zich op Huize Peking in Baarn. Huize Peking had de voorname uitstraling voor een rijk geworden Indische planter.

Daarna heeft Hilveroord leeg gestaan of is het af en toe verhuurd geweest. Eduard jr. had een jachtgroepje dat veel op Hilveroord jaagde. Hij woonde tot 1878 op Hilveroord en hield zich bezig met jagen, bridgen en pianospelen.

Hilveroord als 'armzalige' plek voor Eduard Moormann senior. Van 1878 tot 1888 niets gebouwd, vanwege financiële problemen bij de firma's van Moormann en Barge.

Conclusie:

Hilveroord heeft waarschijnlijk nooit de allure van een echt Hollands buiten gehad. Een eenzame plek, bedoeld voor de jacht, literatuur en kunsten, maar ook als fijne (rustige) familieplek. De inrichting zal ingetogen zijn geweest, zonder veel pracht en praal (tuinsieraden).

6.4 Advies en aanbevelingen culturele buitenplaats

“De Hoorneboeg was ooit een samenspel van parkbos, paden en architectuur dat door iedereen begrepen werd. Wij willen die balans herstellen.”

6.4.1 Kies voor herstel van vnl. 19^e eeuws tijdsbeeld en ensemble

De leesbaarheid van een aantal karakteristieke elementen van Hoorneboeg zijn vervaagd. Het verdient aanbeveling om het herstel (en balans tussen elementen) te richten op het tijdsbeeld van 19e eeuw. In deze periode kende Hoorneboeg zijn ‘hoogtepunt’ en veel (structuur)elementen kennen hun oorsprong uit deze tijdsperiode, zoals de padenstructuur en de historische bebouwing.

De ensemblebenadering of thematische benadering is hiervoor geschikt. Hierbij wordt de onderlinge samenhang tussen elementen benadrukt/ behouden en blijft ‘het verhaal van het gehele ensemble’ intact. De aanbevelingen zijn gericht op een thematische benadering, dit past binnen de huidige visie en ontwikkeling van de ‘Culturele Buitenplaats’.

Thema's

1. Contrast: eivormige beboste heuvel met geaccentueerde rand, met uitzicht over open heidevelden;
2. De wandeling: spiraalvormige padenstructuur met ‘spannende wandeling’, routing langs alle bijzondere plekken en activiteiten, route als verbindend element.
3. ‘Nature meets culture’ in het park; inspiratie halen uit 19e eeuwse landschapsstijl met ‘verrassingen’. Nieuwbouw in open ruimte, georiënteerd op zichtlijn richting Zwartebergseweg;
4. Kwekerij: moestuin, akkers en vee (in relatie tot het arcadisch landschap, en eventueel de historische raatakkers).

6.4.2 Aanbevelingen

Buitenplaats Hoorneboeg is besloten, heeft een afgelegen ligging op de heide en er heerst een gevoel van geheimzinnigheid en rust. Deze kenmerken zijn niet altijd aanwijsbaar te koppelen aan ruimtelijke elementen. De identiteit van Hoorneboeg dient dan ook als geheel te worden gezien, zowel ruimtelijk als in de beleving van het gehele ensemble en de omgeving.

Behouden

- Ruimtelijke relatie met omliggende heideterrein; rust, eenzaam gelegen en niet of slecht zichtbaar vanaf de weg;
- Bepalen beeldbepalende bomen en deze opnemen in het landschapspark (centrale deel), en ook markeren beeldbepalende bomen in bos (variatie in bosbeeld aanbrengen),

Herstellen en zichtbaar maken

- Herstel historisch ensemble: beboste ei-vormige heuvel te midden van een open heidegebied, rand accentueren.
- In ruimtelijke zin ondergeschikt maken Hoorneboegselaan en versterken (vrijzetten laanbomen/ herplant laanbomen) laan richting Zwartebergseweg;
- Heldere padenstructuur en routing (paden een functie geven, in plaats van iets naar 'niets');
- Positie, volume en richting hoofdhuis op heuvel ten tijde van 19e eeuw als uitgangspunt nemen (herstel zwaartepunt/ focus naar de top van de heuvel);
- Mogelijk maken uitzichtpunt top heuvel. Het realiseren van een uitzichtpunt kan op twee manieren:
  - o Integraal in de nieuwbouw op de top van de heuvel een uitzichttoren in het gebouw opnemen (of een boomkroonpad);
  - o Een opening maken in bos, zicht creëren vanaf het hoogste punt. Bij voorkeur richting het westen (contrast beboste heuvel en open heide landschap handhaven en benadrukken).

Vernieuwen

- Water als element op de buitenplaats toevoegen: kan in de vorm van een kunstmatige stroom of meer natuurlijk een poel/ vijver bij de kwekerij.
- Beleving verschillende bossferen (afstemmen met Ecologische Visie) in relatie tot de wandeling (afwisseling langs wandelroute):
  - o Beukenbos
  - o Parkbos (centrale deel)
  - o Natuurbos/ structuurrijk bos
- Hoorneboeg in de 19e eeuw, ten tijde van Anton Sinkel, was een echte familieplek; dat aspect, en dan met name de belevingswereld en speelplekken voor kinderen kan een mooie aanknopingspunt zijn voor nieuwe functies en herontwikkeling van buitenplaats Hoorneboeg. Een culturele 'familie'-buitenplaats, met activiteiten voor jong en oud.

Aanbevelingen voor vervolg

- een nauwkeurige opmeting van de bestaande situatie (inmeting bomen, , opmetingen van de paden, de bouwkundige elementen, de bouwwerken, enz.),

N.B. Archeologie is niet meegenomen in de cultuurhistorische verkenning en het aanvullend onderzoek. Er zijn meerdere onderzoeken uitgevoerd in de omgeving van Hoorneboeg in relatie tot het voorkomen van zgn. raatakkers. Het verdient aanbeveling om de inhoud van deze rapporten te checken en eventueel aan te sluiten bij kansen ter aanvulling/ versterking cultuurhistorische waarden.

BIJLAGEN

Bijlage I : Aardkundige waarden - Provinciale Milieuverordening (PMV)

Bijlage II: Monumentenregister Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bijlage III: Redengevende beschrijvingen gemeente Hilversum

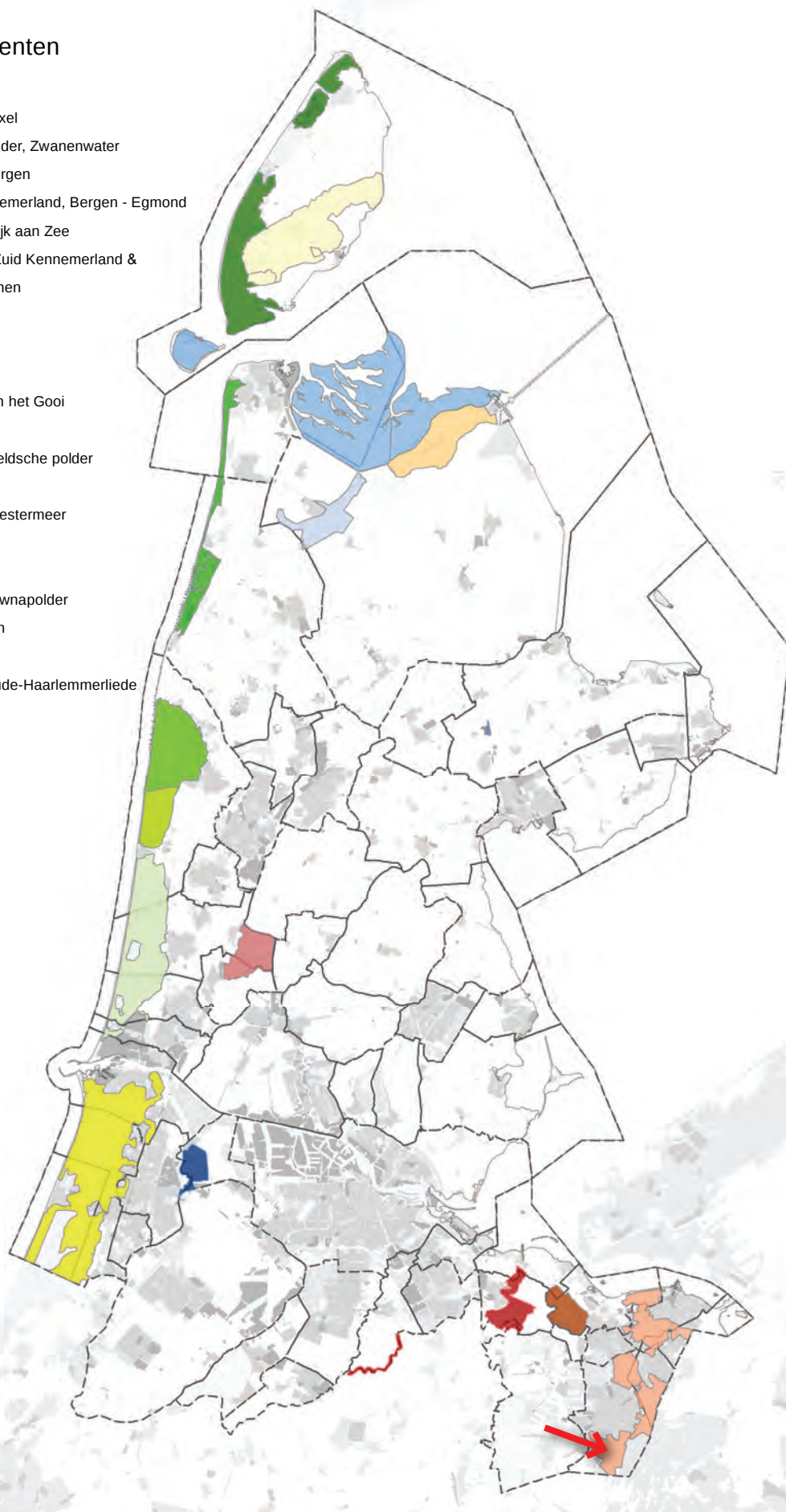
Bijlage IV: Prentbriefkaarten Noord-Hollands Archief

BIJLAGE I:

Legenda Aardkundige monumenten

- a. Duin
  - 1. Westelijke kuststrook Texel
  - 2. Duinen Petten - Den Helder, Zwanenwater
  - 3. Duingebied Schoorl - Bergen
  - 4. Duingebied Noord-Kennemerland, Bergen - Egmond
  - 5. Duingebied Egmond, Wijk aan Zee
  - 6. Duinen Nationaal Park Zuid Kennemerland & A'damse Waterleiding Duinen
- b. Stuwwal
  - 7. Oude Land van Texel
  - 8. Eiland Wieringen
  - 9. Stuwwallengebieden van het Gooi
- c. Rivier
  - 10. Waver, Vecht en Aetsveldsche polder
- d. Veen
  - 12. Alkmaardermeer, Uitgeestermeer
  - 13. Naardermeer
- e. Zee
  - 14. Oude Veer Anna Paulownapolder
  - 15. Buitendijkse zandplaten
  - 16. Benningbroek-West
  - 17. Strandwal Spaarnewoude-Haarlemmerliede

0 10 20
Km

Bron: Provincie Noord-Holland

HOOFDSTUK 6 BESCHERMING AARDKUNDIGE MONUMENTEN

Artikel 6.1 (aanwijzing aardkundige monumenten)

1. Als gebieden waarvoor regels gelden ter bescherming van de aardkundige monumenten, zijn aangewezen:
  - a. Duin:
    - 1) Westelijke Kuststrook Texel;
    - 2) duinen tussen Den Helder en Petten, Zwanenwater;
    - 3) duingebied van Schoorl en Bergen;
    - 4) duingebied Noord-Kennemerland, Bergen-Egmond;
    - 5) duingebied Egmond - Wijk aan Zee;
    - 6) duinen Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen;
  - b. Stuwwal:
    - 7) Oude land van Texel;
    - 8) Het eiland Wieringen;
    - 9) Stuwwallengebieden van het Gooi;
  - c. Rivier:
    - 10) Waver, Vecht en Aetsveldsche polder;
  - d. Veen:
    - 11) <vervallen>;
    - 12) Alkmaardermeer en Uitgeestermeer;
    - 13) Naardermeer;
  - e. Zee:
    - 14) Oude Veer en Anna Paulownapolder;
    - 15) Buitendijkse zandplaten;
    - 16) Benningbroek West;
    - 17) Strandwal Spaarnwoude -Haarlemmerliede.
2. De aardkundige monumenten zijn op de bij deze verordening behorende kaarten als zodanig aangegeven en toegelicht.

Artikel 6.2 (zorgplicht)

1. Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten de kwaliteit van een aardkundig monument kan worden geschaad, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten - behoudens voor zover dat ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk uitdrukkelijk is toegestaan - dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die schade te voorkomen, dan wel indien die schade niet kan worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.
2. In geval van een aantasting of een direct dreigende aantasting, behoort tot de maatregelen bedoeld in het eerste lid, in ieder geval dat degene die de werkzaamheden verricht of doet verrichten, terstond gedeputeerde staten informeert.
3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing voor zover artikel 1.1a, van de wet van toepassing is.

Artikel 6.3 (verbod behoudens ontheffing)

1. Het is verboden in of op een in artikel 6.1 genoemd aardkundig monument, handelingen te verrichten, die het aardkundig monument kunnen aantasten.
2. Onder de in het eerste lid genoemde handelingen, worden in ieder geval begrepen:
  - a. Betreden met voertuigen met hoge wiellasten (>40kN) en hoge bandspanningen (200kPA (2 bar)) die ondergrondverdichting veroorzaken;
  - b. installeren van bodemenergiesystemen;
  - c. ontgronden, egaliseren en afgraven voor commerciële doeleinden;
  - d. ondergrondse infrastructuur;
  - e. permanente peilverlagingen;
  - f. storten op of in de bodem of het bedrijven van een stortplaats;

- g. graven;
  - h. natuurbouwprojecten, niet vallend onder de projecten als genoemd in artikel 6.5, lid 1 sub c.
3. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van het verbod als bedoeld in het eerste lid indien naar hun oordeel het aardkundig monument door de beoogde handeling minimaal zal worden aangetast.
  4. Onverminderd het derde lid kunnen gedeputeerde staten voor zover sprake is van zwaarwegende maatschappelijke belangen - gehoord de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling - ontheffing verlenen van het verbod om handelingen te verrichten als bedoeld in het eerste lid.
  5. Onder een zwaarwegend maatschappelijk belang als bedoeld in lid 4 wordt in ieder geval verstaan een aangelegenheid van nationale veiligheid of nationale en regionale infrastructuur, waarbij uit onderzoek is gebleken dat er geen alternatieve locaties of tracés buiten het aardkundig monument voorhanden zijn en waarvoor geldt dat, bij onontkoombaarheid van de aantasting, deze zo minimaal mogelijk is.

Artikel 6.4 (vrijstelling)

De volgende activiteiten worden vrijgesteld van het verbod als bedoeld in artikel 6.3, lid 1:

- a. Aanpassingen aan bebouwing binnen een bouwvlak van een vastgesteld bestemmingsplan;
- b. Particuliere tuinaanleg op een bebouwd perceel;
- c. Onderhoud en revisie aan bestaande boven- en ondergrondse infrastructuur;
- d. Agrarische activiteiten op agrarische percelen;
- e. Installeren, reviseren en onderhoud van winmiddelen binnen het AM ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en noodvoorzieningen;
- f. Wettelijk verplicht bodemonderzoek en -sanering.

Artikel 6.5 (melding)

1. Voor handelingen, die bijdragen aan de instandhouding van het Aardkundig Monument, welke opgenomen zijn in een door gedeputeerde staten goedgekeurd 'Beheerplan' voor het gebied waar het AM onderdeel van is, kan worden volstaan met het indienen van een melding bij gedeputeerde staten; het betreft in elk geval de volgende handelingen:
  - a. dynamisch duin- en kustbeheer;
  - b. grondverzet;
  - c. natuurbouwprojecten ten behoeve van de instandhouding van het aardkundig monument.
2. De melding wordt uiterlijk 4 weken vóór aanvang van de handelingen als bedoeld in het eerste lid ingediend.

Artikel 6.6 (voorschriften en procedure)

1. Aan de ontheffing, bedoeld in artikel 6.3 derde of vierde lid, kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de bescherming of instandhouding van het aardkundig monument.
2. Op de voorbereiding van een beschikking op een aanvraag om ontheffing, dan wel tot wijziging of intrekking van een ontheffing, is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

BIJLAGE II:

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monumentnummer: 22162

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status : Beschermd
Aanwijzingsbesluit :
Inschrijving register : 23-05-1973
Kadaster deel/nummer : 4779/101

Gemeente:
Hilversum

Provincie:
Noord-Holland

Plaatselijke aanduiding:

Hoorneboeg 2 1213 RE Hilversum

Kadastrale gemeente:
Hilversum

Sectie:
D

Kad.object: App:
3123

Grondperceel:

Omschrijving:

Boerderij met pannen zadeldak tussen bakstenen topgevels met beitel; voorgevel met roedenverdeling; zijgevels met door luiken gesloten venster- en deuropeningen; achtergevel met twee paar vleugeldeuren; staafankers en links daarvan boerderij onder afgewolfd rieten zadeldak; in de voorgevel schuifvensters met roedenverdeling en luiken met rond venster; twee zijgevel deeldeuren; achtergevel met rond venster twee rondboog- en twee rechthoekige vensters; staafankers.

BIJLAGE III:

Redengevende omschrijving

Lokatie	Hoorneboeg 5
Monument nummer	GMH0853
Type	gastenverblijf
Bouwjaar	1875
Architect	

Inleiding

Waarschijnlijk is in 1842 op deze plek een, in opdracht van Anton Sinkel op het landgoed Hoorneboeg (Hilveroord) gebouwd gastenhuis gesticht. Het huidige pand staat op de plaats waar tot 1882 dit gastenhuis ook stond. Het huidige, als 'Het Roode Huis' (nu 'Het Centrum') bekende pand is waarschijnlijk gebouwd (of ingrijpend verbouwd) in opdracht van de toenmalige landgoedeigenaar G.E. Moormann. Het huis onderging een verbouwing in 1898. Het oorspronkelijke rieten dak werd in 1951 vervangen door een pannendak. Het huis is tegenwoordig in gebruik als kantoorgebouw voor een conferentiecentrum.

Omschrijving

Het huis is opgetrokken in gepleisterde baksteen vanuit een rechthoekige plattegrond en staat met twee bouwlagen onder een met gesmoorde Hollandse (holle) pannen gedekt, concaaf gewelfd, uitkragend schilddak met twee schoorstenen op de nokhoeken en toegevoegde rechthoekige dakkapellen in alle vier dakschilden. Op de nok is tevens een luidklok geplaatst. De in gepleisterde baksteen opgetrokken gevels zijn voorzien van recht gesloten vensters en deuren, die met luiken zijn behangen. Het huis is vrijwel geheel omgeven door een houten veranda, die tevens als balkon dient. De veranda bestaat uit op stenen neuten staande houten palen die een balkon dragen met een balustrade van gesneden spijlen. De palen zijn onder het balkon voorzien van kleine consoles.

De beide korte zijden (oost- en westzijde) van huis zijn zowel op de begane grond als op de verdieping voorzien van twee stel, met luiken behangen openslaande glasdeuren.

De lange zuidgevel is zowel op de begane grond als op de verdieping voorzien van drie stel, met luiken behangen openslaande glasdeuren.

De veranda loopt voor een deel over de lange noordgevel. De veranda heeft hier een steektrap als beëindiging. In deze gevel bevindt zich ook de entree tot het huis. De entree is een met luiken behangen dubbele deur. Aan weerszijden van de deur bevindt zich een eveneens met luiken behangen venster. De drie gevelopeningen op de verdiepingen zijn met luiken behangen fenêtres a terre.

Bij het huis staat een onder een tentdak staand bouwswel (32.7), dat mogelijk de functie van theekoepel heeft gehad. De resterende hoofdconstructie van een onder een tentdak met piron staande theekoepel is een onderdeel van het landgoed Hoorneboeg.

Het restant van het landgoed Hoorneboeg is geheel omheind. Op diverse plaatsen is de omheining voorzien van openingen in de vorm van tussen hekpijlers staande houten hekken (44.15-16). Deze hekpijlers zijn opgetrokken in gepleisterde baksteen. De hekpijlers van de twee bredere toegangen tot het landgoed worden bekroond door hardstenen dekplaten met een bolbekroning. Van deze twee toegangen is nog één voorzien van een dubbel houten hek. Die van de hoofdentree zijn verdwenen. De overige toegangen zijn smaller en zijn voorzien van een enkel houten hek. De hekpijlers van deze toegangen zijn voorzien van een platte hardstenen dekplaat.

Waardering

Het huis met bijbehorende onderdelen is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de ensemblewaarde, alsmede vanwege de gaafheid.

Het huis met bijbehorende onderdelen heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesitueerden en als een belangrijk onderdeel van een historisch landgoed.

Het huis met bijbehorende onderdelen is van architectuurhistorisch belang vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering.

Het huis met bijbehorende onderdelen heeft ensemblewaarde vanwege de sterke historische samenhang met de overige bebouwing op Hoorneboeg.

Het huis met bijbehorende onderdelen is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur.

Hilversum

Redengevende omschrijving

Lokatie	Hoorneboeg 7
Monument nummer	GMH0854
Type	tuinmanswoning
Bouwjaar	1881
Architect	

Inleiding

Het oudste deel van de voormalige tuinmanswoning op het landgoed Hoorneboeg (het voormalige Hioveroord) is gebouwd in 1881 of 1882. De woning is gebouwd in opdracht van de toenmalige landgoedeigenaar G.E. Moormann. De tuinmanswoning bestaat uit twee dwars op elkaar staande bouwdelen met aan de Neo-Hollandse Renaissance refererende klokgevels. Bij de woning staan nog enkele schuren en de ruïnes van plantenkassen. Ook staat er bij de woning nog een in chaletstijl uitgevoerde gebouwtje.

Omschrijving

De voormalige tuinmanswoning is samengesteld uit vier aan elkaar staande bouwdelen met één bouwlaag onder met gesmoorde Hollandse (holle) pannen gedekte zadeldaken. Het oudste deel staat onder een schilddak met een schoorsteen op de nok. Het nieuwere deel is het gedeelte met de afgeknotte klokgevels.

Het schilddak van het oude deel van het huis is eveneens gedekt met gesmoorde Hollandse (holle) pannen. Het is onder meer voorzien van een onder een overstek staande deur met bovenlicht en een met luiken behangen venster er links van.

De kopgevels van middendeel van het huis zijn op de begane grond voorzien van een onder een rollaag staand venster en op de zolder van een eveneens onder rollaag staand luik. De gewelfde geveltoppen zijn afgedekt met uitkragende rollagen en op de afgeknotte punten liggen dekplaten.

Het zuidelijke deel is in 1928 verlengd, deze is recent nogmaals uitgebreid. Dit laatste deel valt buiten de bescherming.

Bij de voormalige tuinmanswoning staat onder meer een oude schuur. De schuur staat onder een met gesmoorde pannen gedekt zadeldak. De kopgevels zijn voorzien van vlechtingen, smalle schouders en een kleine trit. De noordelijke kopgevel bevat een klein, onder rollaag staand venster met roedeuverdeling.

In de westelijke langgevel staan twee deuren onder rollaag. Tegen de oostelijke langgevel staat een gepotdekselde houten aanbouw onder lessenaardak.

Ook een houten schuur bij de tuinmanswoning maakt deel uit van de bebouwing op Hoorneboeg.

Waardering

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de ensemblewaarde, alsmede vanwege de gaafheid.

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesituerden.

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is van architectuurhistorisch belang vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering.

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen heeft ensemblewaarde vanwege de sterke architectonische en stedenbouwkundige samenhang met de nabij staande bebouwing, waarmee het een belangrijke historisch-ruimtelijke relatie heeft.

De tuinmanswoning met bijbehorende onderdelen is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de ruime mate van gaafheid van het exterieur.

BIJLAGE IV:

Bebouwing op het terrein van het Remonstrants Centrum/ Conferentiecentrum Hoorneboeg, Hogenbergseweg, Hilversum (1955, Uitgever: Foto de Groot).

Slaaphuis in het Conferentiecentrum Hoorneboeg, Hogenbergseweg, Hilversum (1953, Uitgever: Pé Jos, Arnhem).

Remonstrants Centrum/ Conferentiecentrum Hoorneboeg, Hogenbergseweg, Hilversum (1957, Uitgever: Foto de Groot, Hilversum).

Gezicht op het Remonstrants Centrum/ Conferentiecentrum Hoorneboeg, Hogenbergseweg, Hilversum (1955, Uitgever: foto de Groot, Hilversum).

Remonstrants Centrum/ Conferentiecentrum Hoorneboeg, Hogenbergseweg, Hilversum (1957, Uitgever: Pé Jos, Arnhem).

*Oprijlaan naar het Remonstrants Centrum/
Conferentiecentrum Hoorneboeg,
Hogenbergseweg, Hilversum (1952, Uitgever:
Pé Jos, Arnhem).*

*Gang in het slaaphuis van het Remonstrants
Centrum/ Conferentiecentrum Hoorneboeg,
Hogenbergseweg, Hilversum (1957, Uitgever:
Pé Jos, Arnhem).*

LITERATUURLIJST

Voort, H., van der (2000), Een dorp op de berg, Hilveroord, vanouds Hoorneboeg, uit: Oorden van Schoonheid: buitenplaatsen en landgoederen in Hilversum, Uitgeverij Verloren.

Koeman, S.M (2013), Bureauonderzoek Natuurbegraafplaats Hoorneboeg te Hilversum (gemeente Hilversum), Archeodienst, Zevenaar.

Websites

<http://www.vriendenvandehoorneboeg.nl/geschiedenis.php> [25-11-2013]
http://nl.wikipedia.org/wiki/Michael_Anton_Sinkel
http://nl.wikipedia.org/wiki/Hoorneboegse_Heide
<http://hilversum.geotalk.nl/>
http://hilversum-in-kaarten.clubs.nl/nieuws/detail/1090356_foto-kino-rob-strik-nv
<http://www.jhmoormann.nl/Diversen/Hilveroord/> [6 december 2013]

Ten behoeve van kaartmateriaal

www.watwaswaar.nl
www.ahn.nl
www.google.nl/maps
www.globespotter.nl
https://maps.google.nl/maps?q=hoorneboeg,+hilversum&ie=UTF-8&ei=YtOUUqW1HaKI0AWDh4HwCw&ved=0CAoQ_AUoAg

Ten behoeve van afbeeldingen

<http://www.vriendenvandehoorneboeg.nl/geschiedenis.php>
<http://www.remonstranten.org/site/?page=hoorneboeg>
<http://www.oudhilversum.nl/>
http://hilversum-in-kaarten.clubs.nl/nieuws/detail/1706951_jos-pe-4
<http://www.cornsdebruin.nl/Landschap%20divers.html>
<http://www.meetingspot.nl/gids-voor-locaties/detail/conferentiecentrum-hoorneboeg/273>
http://hilversum.clubs.nl/nieuws/detail/1720587_r
<http://www.inoudeansichten.nl/ansichten/hoogt-van-t-kruis/p115581-hoorneboeg-nr-5.html>
<http://www.tgooi.info/hilversum/hoorneboeg.php>
http://books.google.nl/books?id=kBmhtdFKg9kC&pg=PA16&lpg=PA16&dq=hilverroode&source=bl&ots=6Z_240QtWD&sig=T4msC0aowt8F-czqebtU2XoDgE4&hl=nl&sa=X&ei=KEGXUvTvE5Ok0AWnzYHwCw&ved=0CD4Q6AEwAg#v=onepage&q=hilverroode&f=false
<http://www.jhmoormann.nl/Diversen/Hilveroord/>
http://nl.wikipedia.org/wiki/Michael_Anton_Sinkel

Bronnen (hoofdstuk 6)

Beeldbank Noord-Hollands Archief;

Bezoek Noord-Hollands Archief (beeldmateriaal en kadastrale archieven) d.d. 18 augustus 2015;

Contact Stichting Tussen Eem en Vecht (d.d. 5 augustus en 7 augustus 2015 met dhr. E. van Mens per mail);

Bezoek studiecentrum Stichting in Arcadie d.d. 27 augustus 2015.

Tromp (2012), H.M.J., De Nederlandse landschapsstijl in de achttiende eeuw, Leiden.

Colofon

Dit rapport is een uitgave van Eelerwoude.

Projectgegevens:

Project:	7334
Redactie:	Eelerwoude
Vormgeving	Eelerwoude
Drukwerk:	Eelerwoude, Culemborg
Bestandsnaam:	151001_7334_CultuurhistorischeverkenningenadviesHoorneboeg.indd

Eelerwoude heeft vestigingen in Goor, Diever en Culemborg.

© Eelerwoude 2015, niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van Eelerwoude, Mossendamsdwarsweg 3, 7470 AB Goor.

www.eelerwoude.nl